

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích  
Zdravotně sociální fakulta

## **Negativa virtuálních sociálních sítí**

bakalářská práce

Autor práce: Zuzana Lepičová  
Studijní program: Rehabilitace  
Studijní obor: Rehabilitační psychosociální péče o postižené děti, dospělé  
a seniory  
Vedoucí práce: doc. Ing. Lucie Kozlová, Ph.D.  
Datum odevzdání práce: 13. 8. 2012

# Abstrakt

## Název práce: **Negativa virtuálních sociálních sítí**

Práce se zabývá možnými negativními dopady spojenými s užíváním virtuálních sociálních sítí. Cílem bakalářské práce je zmapovat možné nebezpečí, které souvisí s užíváním virtuálních sociálních sítí žáky 3.-9. tříd základních škol a 1.-2. ročníků středních škol.

Teoretická část je věnována vysvětlení základních oblastí spojených s danou problematikou: kyberprostor, internet, virtuální sociální sítě, netiketa a kyberšikana. Podkapitola zabývající se virtuálními sociálními sítěmi je, vzhledem k celosvětovému vývoji oblíbenosti globálních internetových komunikačních serverů, zaměřena na představení současného fenoménu Facebook. Z možných rizik vyplývajících z užívání sociálních sítí je tato práce zaměřena na kyberšikanu.

Pro účely práce byl zvolen kvantitativní výzkum při využití dotazníkového šetření s žáky základních a středních škol. Zkoumaný soubor tvoří žáci dvou základních škol, jedné střední školy v Písku.

Z výsledků vyplývá, že virtuální sociální sítě jsou pro děti a mládež rizikovým prostorem. Výzkum prokázal, že je zapotřebí před riziky virtuálních sociálních sítí více informovat nejen děti, ale i pedagogy a rodiče. Realizovat preventivní programy na kyberšikanu v prostředí školy by mělo být součástí vzdělávacího procesu již od raného věku žáků.

Bakalářskou práci lze využít jako informativní materiál pro výchovné poradce, pedagogy a rodiče základních a středních škol.

# **Abstract**

## **Title: Negatives of virtual social networks**

The thesis deals with potential negative impacts associated with a use of virtual social networks. The aim of this bachelor thesis is to map possible dangers associated with the use of virtual social networks for pupils of 3<sup>rd</sup> to 9<sup>th</sup> classes of elementary schools and students of 1<sup>st</sup> – 2<sup>nd</sup> years of secondary schools.

The theoretical part is devoted to an explanation of basic areas related to those issues: cyberspace, internet, virtual social networks, netiquette and cyberbullying. The subsection dealing with virtual social networks is, due to a worldwide development of the popularity of global internet communication servers, focused on a presentation of the current phenomenon of Facebook. This thesis has been focused on the cyberbullying as a potential risk arising from the use of the social networks.

For the purpose of the thesis a quantitative research using a questionnaire survey with pupils from elementary and secondary schools was chosen. The researched sample has consisted of pupils from two elementary schools and students from one secondary school in Písek.

The results show that virtual social networks are a risk area for children and young people. The research has proved that it is necessary to inform not only children, but as well as teachers and parents against the risks of virtual social networks. To implement preventive programs on cyberbullying in schools should be a part of an educational process from an early age of the pupils.

The bachelor thesis can be used as an informational material for school counselors, educators and parents of the elementary and secondary schools.

### **Prohlášení**

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 13. 08. 2012

.....

(Zuzana Lepičová)

## **Poděkování**

Chtěla bych poděkovat vedoucí mé bakalářské práce doc. Ing. Lucii Kozlové, Ph.D za cenné rady, postřehy a čas, který mi věnovala. Dále mé poděkování patří všem respondentům a jejich pedagogům za ochotu spolupracovat. Děkuji také Mgr. Jitce Novákové za pomoc s korekturou textu. V neposlední řadě poděkování patří i mé rodině za jejich podporu při mém studiu.

# Obsah

Úvod.....	9
1. SOUČASNÝ STAV .....	11
1.1 Kyberprostor .....	11
1.1.1 Internet.....	11
1.1.2 Virtuální sociální sítě.....	12
1.1.2.1 Rizika virtuálních sociálních sítí .....	13
1.1.2.2 Facebook.....	15
1.1.3 Netiketa.....	16
1.1.3.1 Nejčastější zásady netikety.....	17
1.2 Kyberšikana .....	18
1.2.1 Definice.....	18
1.2.2 Tradiční šikana versus kyberšikana .....	18
1.2.3 Specifika kyberšikany.....	20
1.2.3.1 Anonymita .....	20
1.2.3.2 Proměna agresora i oběti .....	21
1.2.3.2.1 Typy kyberagresorů .....	22
1.2.3.3 Opakované zraňování .....	23
1.2.3.4 Vliv virtuálního prostředí na chování jedinců.....	23
1.2.3.5 Kyberšikana a její publikum.....	24
1.2.4 Formy kyberšikany .....	25
1.2.4.1 Obtěžování (harassment).....	25
1.2.4.2 Pronásledování (cyberstalking).....	25
1.2.4.3 Pomlouvání (denigration).....	26

1.2.4.4	Vyloučení (exclusion) .....	26
1.2.4.5	Veselé fackování (happy slapping) .....	26
1.2.4.6	Cybergrooming.....	27
1.2.5	Prostředky kyberšikany.....	27
1.2.5.1	Mobilní telefon .....	27
1.2.5.1.1	Textové zprávy, fotografie nebo videoklipy pořízené kamerou mobilního telefonu.....	27
1.2.5.2	Počítač .....	28
1.2.5.2.1	E-maily.....	28
1.2.5.2.2	Chatovací místnosti.....	28
1.2.5.2.3	Instant messaging.....	29
1.2.5.2.4	Sociální sítě .....	29
1.2.5.2.5	Internetové stránky.....	29
1.2.6	Prevence.....	30
1.2.6.1	Preventivní opatření ve škole .....	30
1.2.6.2	Preventivní opatření v rodinném prostředí .....	31
1.2.7	Odhalení a řešení kyberšikany v prostředí školy .....	32
1.2.8	Kyberšikana a legislativa .....	33
2.	CÍL PRÁCE A HYPOTÉZY .....	35
2.1	Cíl práce.....	35
2.2	Hypotézy.....	35
	Hypotéza 1: Síť Facebook navštěvují děti mladší 13 let. ....	35
	Hypotéza 2: Virtuální sociální sítě narušují rodinné soukromí. ....	35
3.	Metodika .....	36
3.1	Použitá metodika.....	36

4.	VÝSLEDKY .....	38
5.	Diskuse.....	63
6.	Závěr .....	67
7.	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ .....	69
8.	Seznam použitých zkratk .....	74
9.	Klíčová slova .....	75
10.	PŘÍLOHY .....	76



## Úvod

Dnešní doba je označována jako doba internetová. Časy, kdy byl internet privilegiem úzké skupiny lidí, jsou dávno minulostí. S vývojem počítačových technologií roste i počet lidí s možností přístupu k internetu. Tento vývoj nás posouvá do bodu, kdy hovoříme o takzvané digitální propasti, která vzniká mezi připojenými a nepřipojenými obyvateli planety Země. Zatímco dříve jsme byli v možnosti připojit se k internetu velmi omezeni, dnes můžeme být díky takzvaným chytrým telefonům online téměř kdekoliv a kdykoliv. K smartphonům, které nás mohou připojit na internet, mají dnes běžně přístup i děti na 1. stupni základních škol, které se díky tlaku svých vrstevníků nechtějí dostat do již zmiňované digitální propasti a internet se tak často stává nezbytnou součástí jejich života.

Je nutno si však uvědomit, že každá vymoženost s sebou přináší jak pozitiva, tak negativa a internet nezůstává v tomto směru výjimkou. Současným trendem je stále se zvyšující počet uživatelů internetu, kteří tráví svůj volný čas na virtuálních sociálních sítích. Odborníci odhadují, že každá sedmá minuta strávená na internetu, je minutou strávenou na sociální síti Facebook. Právě Facebook a další sociální sítě se stávají terčem ostré kritiky odborníků, kteří svět neustále varují před možnými negativními dopady sociálních sítí na jejich uživatele.

Téma bakalářské práce reaguje na již zmíněnou, v současné době stále diskutovanější problematiku negativního vlivu sociálních sítí na jejich uživatele.

V úvodní části se bakalářská práce věnuje vymezení pojmů souvisejících s danou problematikou, která se stává stále aktuálnější zejména z důvodu přibývajících případů, kdy se staly obětí sociálních sítí ti nejbezbrannější a nejzranitelnější z nás, děti.

Negativních vlivů spojených s používáním virtuálních sociálních sítí je velké množství. Mezi tato rizika patří například: zneužití zveřejněných osobních informací, vznik prostoru pro utváření extremistických a kontroverzních skupin, snižování kvality sociální interakce, kyberšikana atd. Vzhledem k tomu, že jsem se v mém blízkém okolí několikrát setkala s kyberšikanou páchanou na dětech, zaměřila jsem se v teoretické části především na kyberšikanu, jednou z možných hrozeb, které sociální sítě skýtají.

V praktické části jsem za pomoci kvantitativního výzkumu při využití dotazníkového šetření s žáky základních a středních škol sbírala podklady pro verifikaci hypotéz. První z hypotéz zní: *Facebook navštěvují děti mladší 13 let.* Druhá hypotéza byla stanovena takto: *Virtuální sociální sítě narušují rodinné soukromí.*

Cílem bakalářské práce je zmapování možného nebezpečí, které souvisí s užíváním virtuálních sociálních sítí žáky 3.-9. tříd základních škol a 1.-2. ročníků středních škol.

# 1. SOUČASNÝ STAV

## 1.1 Kyberprostor

Pojem kyberprostor spatřil světlo světa roku 1982, kdy byl použit v knize Williama Gibsona, jenž označoval kyberprostor termínem „matrix“. Kyberprostor chápal jako místo, ve kterém je možné se pohybovat a které je možné navštívit díky napojení mozku k počítači za pomoci elektrod. Tento pojem byl tedy původně založen na představě bezprostředního propojení člověka s technologií.

V současné době chápeme kyberprostor jako počítačové sítě a veškeré telekomunikační sítě, jako příklad lze uvést systémy virtuální reality, veškeré druhy počítačem simulovaných prostředí, počítačové hry a především internet (Jirovský, 2007).

### 1.1.1 Internet

Internet, INTERconnected computer Network, je novodobým komunikačním prostředkem. Jedná se o globální počítačovou síť, která umožňuje propojení lokálních sítí a poskytuje svým uživatelům rozsáhlé služby. Prostřednictvím internetu lze získat přístup k široké škále informací, přenášet data atd. Velký význam internetu spočívá v možnosti zprostředkování mezilidské komunikace, a to nejen písemné, ale také audio a video komunikace (Horská, 2010). Internet byl vytvořen pro účely USA. Na samém počátku jeho vývoje stojí ARPANet – počítačová síť, která byla vyvinuta začátkem šedesátých let pro vojenské a vládní účely. Roku 1971 došlo k prvnímu úspěšnému odeslání elektronické pošty, e-mailu. Skutečným zlomovým rokem byl ale rok 1973, který je považován za rok skutečného zrodu internetu. V tomto roce došlo k formulování základního jazyka internetu – přenosového protokolu TCP/IP. Tímto významným činem dochází k prudkému rozvoji, roku 1989 bylo k internetu připojeno sto tisíc uživatelů, roku 1992 jich můžeme čítat již milion. První internetová komunikace se objevila začátkem devadesátých let (Machková, 2009). Spolu s vývojem počítačových technologií dochází v druhé polovině devadesátých let k masovému užívání tohoto komunikačního prostředku, současným trendem ve vyspělých zemích je snaha po absolutním pokrytí území internetem. Dnešní doba je označována jako doba

internetová. Hovoříme také o digitální propasti, o propasti, která vzniká mezi „připojenými“ a „nepřipojenými“ obyvateli planety Země.

Pro české země je z hlediska užívání internetu zlomový rok 1990, který je rokem prvního historického připojení. Formální připojení ČSFR se datuje o dva roky později (Horská, 2010).

V minulosti byl internet privilegiem akademických a vědeckých pracovníků a běžní uživatelé se k jeho obsahu dostali jen ojediněle, dnes je tomu jinak. V současné době používají internet děti, studenti, rodiny, senioři, zkrátka všichni, kdo chtějí sdělovat a být informováni. Většinu uživatelů internetu tvoří lidé, kteří chtějí komunikovat, přičemž internet jim umožňuje levnou a komfortní cestu ke spojení s celým světem (Procházka, 2011). V současné době je internet součástí všech oblastí veřejné i soukromé sféry. Fakt, že internet pronikl do téměř všech oblastí života člověka, s sebou přináší nejen svá pozitiva, ale také značná rizika. Působením tohoto média se proměňuje dynamika vztahů jedince v jeho světě a vede ke stírání hranic mezi veřejným a soukromým prostorem (Horská, 2010).

### **1.1.2 Virtuální sociální sítě**

Pojem sociální síť má svůj původ v sociologii, kde znamená soustavu vazeb určité skupiny lidí (Baštecká, 2005). Fenomémem dnešní doby jsou virtuální sociální sítě, které umožňují lidem obousměrnou komunikaci (Vysekalová, 2012). Vysekalová (2012, s. 27) ve své knize definuje sociální síť: „*Sociální síť je – stručně řečeno – virtuálně propojená skupina lidí, jejímž základem je sdílení různých druhů informací na internetu.*”

Virtuální sociální sítě začaly vznikat v první polovině devadesátých let minulého století (Vysekalová, 2012). V současné době je nejznámější Facebook, který dosáhl celosvětové popularity. Sociálních sítí můžeme nalézt ovšem daleko více, přičemž jejich zaměření se značně různí. Část z nich je čistě zaměřena na sdílení informací a zábavu, jiné nám mohou pomoci např. při hledání zaměstnání nebo mohou sdružovat jednotlivce stejných zájmů či povolání. V dnešním multikulturním světě hrají sociální sítě významnou roli také při sdružování členů určitého etnika (Handl, 2009). Jejich hlavní význam ovšem spočívá zejména ve vytváření virtuálních vztahů mezi

uživatelé. Tyto vztahy vznikají na základě kombinace různých druhů komunikací, přičemž tou hlavní je veřejné sdílení informací a dat (Bednář, 2011). Mezi sociální sítě s největším počtem uživatelů v Evropě patří: Facebook (62 %), Twitter (16 %), Vkontakte (12 %), LinkedIN (11 %), MySpace (9 %), dále například Badoo a Netlog (Dočekal, 2011). Ačkoliv jsou v České republice, stejně jako je tomu v Evropě, stále více populární globální komunitní sítě, oblíbené zůstávají také domácí komunikační internetové portály, například Spolužáci ([www.spoluzaci.cz](http://www.spoluzaci.cz)), Lidé ([www.lide.cz](http://www.lide.cz)), Líbím se ti ([www.libimseti.cz](http://www.libimseti.cz)), ... V některých zemích zůstávají dokonce domovské portály dominantními a globální komunikační sítě do nich pronikají jen s velkými obtížemi. Příkladem může být brazilská sociální síť Orkut s 86 % obyvatel (Nováková, 2009).

Sociální sítě jsou založené na aktivitě svých uživatelů. Fotografie, videa, profily, to vše nabízely i ostatní sociální sítě, které ve většině případů upadly v zapomnění. V čem tedy spočívá úspěch Facebooku? Správci serveru předvídavě umožnili novou funkci, kanál „Vybraných příspěvků“. Nová služba umožnila, aby se na stránce uživatele objevovaly informace o aktualizaci týkající se jakékoliv činnosti svých přátel, což dodalo Facebooku silný pocit aktuálnosti vedoucí k jeho celosvětové oblibě (Kulhánková a kol., 2010).

#### *1.1.2.1 Rizika virtuálních sociálních sítí*

V současné době zaznívají hlasitá varování před rizikem zneužívání sociálních sítí. Jako jedno z největších rizik je označováno především poskytování osobních informací, kdy uživatel nikdy nemůže dostat jistotu ochrany takto zveřejněných údajů.

Další z mnoha varování se týká kritiky příliš volného prostoru pro možnost utváření různých skupin. Tento prostor může umožňovat sdružení členů různých kontroverzních a extremistických skupin, které mohou sociální sítě navíc využívat jako mobilizační nástroj (Nováková 2009).

Odborníci varují také před snižováním kvality sociální interakce, kdy se vztahy utvořené prostřednictvím sociálních sítí stávají plošší a povrchnější. Sociální kontakt je ochuzen o nonverbální prvky a smyslová percepce je omezena na zrakovou

a sluchovou. Uživatelé sociálních sítí se snaží tento nedostatek online komunikace nahradit používáním emotikon a akronym.

Při online komunikaci se jedinec zaměřuje především na sebe a své prožívání, což způsobuje vzrůst egoistických a individualistických tendencí.

V současné době dochází k i upřednostňování online komunikace před reálným sociálním kontaktem. Sociální sítě se tak paradoxně stávají zdrojem oslabení sociálního potenciálu uživatele (Horská, 2010).

Dalším z rizik sociálních sítí, které může postihnout každého z nás, se nazývá kyberšikana. Alarmující je fakt, že se týká zejména těch nejzranitelnějších, dětí a adolescentů (Vašutová a kol, 2010). Před zranitelností těchto věkových skupin varuje Vágnerová (2005), jež zdůrazňuje například nebezpečí přitažlivosti virtuálního světa pro adolescenty, kteří nemusí ve virtuálním světě odhalovat své vlastní já a mohou tak činit experimenty s odlišnými, často od skutečnosti velmi vzdálenými variantami své identity (Vágnerová, 2005).

Před riziky virtuálních sociálních sítí, konkrétně Facebooku, varuje mimo jiné také Sherry Turkleová, profesorka sociologie a přírodních věd v Massachusetts Institute of Technology. Ještě před několika lety podporovala Turkleová názor, že by děti a adolescenti měli trávit ve světě sociálních sítí co nejvíce času, protože jim virtuální svět umožňuje rozvíjet své schopnosti komunikovat a zároveň mohou hledat a poznávat svou vlastní identitu. V současné době se názor Turkleové změnil. Stává se jednou z významných osobností, které varují svět před možnými následky využívání virtuálních sociálních sítí. Významná americká psycholožka a socioložka uvádí, že pobyty na sociálních sítích proměňují podobu komunikace, mezilidských vztahů a společnosti vůbec (Lauder, 2012).

Možných následků této velmi diskutované problematiky si je vědoma také Evropská unie, která 1. ledna 2009 zahájila program, jehož cílem je zajištění bezpečnějšího internetu pro děti pohybující se ve stále složitějším online světě. Důkazem, že Evropská unie vnímá problematiku bezpečnosti nezletilých lidí na internetu velmi vážně, je také fakt, že na tento program, který trvá do roku 2013, vyhradila 55 milionů EUR. Tyto finanční prostředky jsou využity na vzrůst

informovanosti veřejnosti, pro boj proti nezákonnému obsahu či škodlivému chování online, ... (Internet bude pro děti ještě bezpečnější, 2008) Smlouvu týkající se zvýšení bezpečnosti nezletilých lidí na internetu podepsalo sedmnáct firem, mezi které patří i sociální síť Facebook. Také evropští provozovatelé komunikačních serverů sdělili, že jsou si vědomi své odpovědnosti za provoz sociálních sítí a shodli se na základních hrozbách, které mohou postihnout uživatele. Mezi tato rizika patří kyberšikana, grooming a zneužívání osobních údajů. Na základě těchto vyjádření byla vytvořena opatření eliminující tato rizika, jako například možnost nahlásit rizikové chování na sociální síti tlačítkem (viz příloha č. 8) s názvem „Červené tlačítko“. (Nováková, 2009).

Dne 28. ledna roku 2009, v den, který byl Evropskou unií vyhlášen jako Den ochrany dat, varovala evropské občany před komunikačními internetovými servery Evropská komise. Jacques Barrot, viceprezident Komise, konkrétně varoval před poskytováním osobních údajů prostřednictvím portálu Facebook (Nováková, 2009). Vzhledem k tomu, že Facebook čítá v Evropě největší počet uživatelů, bude se mu věnovat i následující podkapitola.

#### *1.1.2.2 Facebook*

Hovoříme-li o Facebooku, máme tím na mysli nejnavštěvovanější společenský zahraniční server, který slouží ke vzniku sociálních sítí a jeho podstatou je vznik vazeb mezi uživateli, kteří jsou spojováni tzv. „přátelstvím“, společnou událostí, fotografií, videem, příslušností ke stejné skupině apod. (Facebook – Facebook.com, © 2012). Facebook byl založen Markem Zuckerbergem, studentem Harvardské univerzity, a jeho dvěma spolubydlicími Dustinem Moskovitzem a Chrisem Hughesem roku 2004. Jimi vytvořený projekt byl původně zamýšlen jako komunitní systém určen studentům Harvardu, zanedlouho byl ale zpřístupněn i uživatelům studujících na ostatních amerických univerzitách. Od počátku roku 2006 byl umožněn přístup na tento komunitní server zástupcům velkých obchodních firem a 11. srpna 2006 se otevřely brány Facebooku všem uživatelům starším třinácti let (Historie Facebooku, © 2012). Zatímco v zahraničí se od tohoto roku Facebook těšil stále větší popularitě, v České republice byl ještě koncem roku 2008 téměř neznámým pojmem, velký

rozmach zažil až roku 2009. Zatímco v únoru tohoto roku čítal Facebook 200 000 českých uživatelů, v červnu vzrostl tento počet na rovný milion a v listopadu o dalších 700 000 (Facebook – Facebook.com, © 2012).

V současné době dosáhl Facebook ve světě takové popularity, že je přeložen do 68 světových jazyků, v červenci roku 2012 čítá přibližně miliardu uživatelů, kteří mezi sebou sdílí 200 miliard fotografií. V České republice Facebook čítá přibližně 3,7 milionů uživatelů (Rizika používání sociální sítě Facebook, © 2012).

Facebook svým uživatelům nabízí velké množství služeb. Komunikace s ostatními uživateli je umožněna několika způsoby. Lidé spolu mohou na tomto zahraničním serveru komunikovat prostřednictvím zpráv podobných e-mailům, chatu a vzkazů na virtuální zdi, jež mohou vidět i lidé, které si zvolil uživatel při nastavení svého soukromí na Facebooku. Nejoblíbenější světový komunikační server dále nabízí sdílení fotografií a videí, ke kterým je možné přidat popisky a označit osoby, které se na zveřejněné fotografii či videu objevují. Další z mnoha nabízených služeb je možnost přidat odkazy na videa a články nebo publikovat vlastní texty. V současné době dochází k neustálému rozšiřování možností užívání tohoto komunikačního serveru (Nováková, 2009).

### **1.1.3 Netiketa**

Co si lze představit pod pojmem netiketa? Existuje několik definic, z nichž patrně nejjednodušší a zároveň nejpresnější je ta, která označuje netiketu jako etiketu v kyberprostoru (Kunetka, 2005).

Přestože její kořeny sahají až do velmi raných dob internetu, neztrácí na významu. Pravidla netikety bývají obecně zaměřena na uživatele počítačové sítě, kteří do ní aktivně přispívají. Její úplná prapodstata by se dala vyjádřit pravidlem: Uvědomte si, že mluvíte s člověkem a ne s počítačem, berte na něho ohled (Satrapa, 2005).

Do netikety se promítá i primární heslo internetu: Buďte konzervativní při posílání a liberální při příjmu. Pokud je to možné dodržujte netiketu, ale v případě, že někdo jiný to nedělá, buďte k němu ohleduplný. Případné provinění proti netiketě řešte raději privátní rozmluvou s viníkem, než veřejně. V případě, že si jste jisti, že dotyčná osoba



nepatříčně jedná záměrně, podnikněte proti tomuto chování přiměřené kroky (Kavalír, Rottová, 2009).

Je nutné si uvědomit, že v online světě bychom se měli chovat obdobně jako ve světě skutečném, tedy jako civilizovaní lidé. Za tím účelem existuje netiketa čili pravidla slušného chování na internetu (Satrapa, 2005).

#### *1.1.3.1 Nejčastější zásady netikety*

1. Uvědomte si, že na druhém konci jsou lidé a ne počítač. To, co napíšete do počítače, byste zřejmě dotyčnému nikdy neřekli do očí.
2. Dodržujte běžná pravidla slušnosti normálního života. Co je nevhodné v obvyklém životě, je evidentně nevhodné i na internetu.
3. Zjistěte si diskrétně, s kým mluvíte.
4. Buďte struční. Pište k danému tématu, nemáte-li co k tématu říci, raději nepište vůbec.
5. Nezveřejňujte smyšlené, nebo i pravdivé, ale choulostivé informace.
6. Než se v diskuzi zeptáte, snažte se porozhlédnout, zda už nebyl podobný dotaz dříve zodpovězen.
7. Buďte ohleduplní k soukromí ostatních. Obdržíte-li náhodou cizí zprávu, smažte ji a diskrétně upozorněte odesílatele na jeho chybu.
8. Tolerujte ostatním chyby. I vy je děláte.
9. Nerozesílejte pochybné zprávy.
10. Nešiřte spamy a reklamy (Kavalír, Rottová, 2009).

## 1.2 Kyberšikana

### 1.2.1 Definice

V knize *Proměny šikany ve světě nových médií* uvádí autoři definici kyberšikany: „(...) jako záměrnou, opakovanou a zraňující činnost využívající počítač, mobilní telefon a jiné elektronické přístroje“ (Hinduja, Patchin, 2009 In: Vašutová a kol., 2010, s. 75). K pojmu kyberšikana (z anglického slova cyberbully, též cyber bully) bývají používány jako synonyma pojmy: digitální šikana, elektronická šikana, šikana online, kybernetická šikana, kybernetická agrese, počítačová šikana, apod. (Hinduja, Patchin, 2009 In: Vašutová a kol., 2010).

Kopecký (2009) definuje kybernetickou agresi jako čin, který zneužívá informační komunikační technologie (především internet a mobilní telefon) k aktivitám vedoucím k záměrnému poškození druhé osoby.

### 1.2.2 Tradiční šikana versus kyberšikana

Kybernetická šikana je mnohdy dávána do souvislosti s tradiční šikanou. Jejich společným znakem je fakt, že jsou obě založené na vztazích mezi lidmi, obě formy jsou nežádoucí, perzistentní a zraňující a je nutno je řešit (Vašutová a kol., 2010). Přestože internetová šikana nezpůsobuje šrámy a modřiny, neteče při ní krev, způsobuje psychické rány, které nejsou vidět. Duševní zranění bývají hluboká a obtížně léčitelná. Rozleptávají identitu oběti, dotyčný se cítí osamělý, ponížený, bezvýznamný. Prožívá nejen virtuální, ale i reálnou společenskou exkomunikaci (Kolář, 2011). Vzhledem k tomu, že při psychickém týrání nelze na oběti zhlédnout na první pohled žádné patrné stopy násilí, jako je tomu u modřin a šrámů způsobených fyzickou šikanou, je stejně jako u jakékoliv jiné psychické šikany velice obtížné určit její oběť. Situaci často komplikuje fakt, že oběti kyberšikany o svých problémech se svým okolím nehovoří, na překonání svého problému zůstávají sami, což může vést k tomu, že danou situaci psychicky nezvládnou. Důvodů pro nekomunikování se svým okolím přitom může být mnoho (strach před agresorem, stud, strach týkající se zákazu používání internetu ze strany rodičů apod.). Dítě v některých případech dokonce ani nepoznává, že se o projev psychické šikany jedná (Kopecký, Krejčí 2010). Online šikana může být

navíc nezáměrná, může se stát produktem špatného úsudku (např.: špatné odhadnutí situace nebo reakce daného člověka). Akt, který byl původně zamýšlen jako žert, může vyústit v kyberšikanu (Kopecký, 2009).

Rozdíly mezi tradiční a internetovou šikanou znázorňuje následující schéma.

**Schéma číslo 1: Komparace tradiční šikany a kyberšikany podle kritérií**

		<b>Tradiční šikana</b>	<b>Kyberšikana</b>
<b>JAK</b>	Způsob	Tváří v tvář.	Za použití ICT.
	Forma	Fyzická, verbální, sociální, ekonomická.	Nevyžádaná, zraňující, vyhrožující sdělení, pořizování a šíření záznamů apod.
	Prostředek	Fyzická zdatnost, verbální obratnost, orientace v sociálních vztazích.	Mobilní telefon, počítač, internet (SMS, MMS, e-mail, web, sociální sítě).
<b>KDE</b>	Místo	Školní prostředí.	Kdekoli v dosahu ICT.
		Nejbližší okolí.	Celý svět.
<b>KDY</b>	Čas	Před/v průběhu/po školním vyučování.	Kdykoli 24 hodin/ 7 dní v týdnu.
	Trvání	Opakovaná akce.	Jednorázový akt.
	Expozice	Jednorázově.	Opakovaně
<b>KDO</b>	Identita aktérů	Vzájemná znalost.	Anonymita
	Agresor	Fyzická/sociální převaha	Pokročilá znalost ICT
	Publikum	Pasivní přihlízející, omezený počet.	Aktivní šířitelé (stávají se agresory). Nekončící publikum (celý svět).
	Oběť	Fyzicky, sociálně slabší	Kdokoli, příp. s menší znalostí ICT.
	Dospělí	Informování, zapojení, prevence intervence	Nedostatečná úroveň, nízká úroveň supervize.

Zdroj: (Vašutová a kol, 2010, s. 79)

Nejpodstatnější rozdíly mezi tradiční šikanou a kyberšikanou lze shrnout do dvou základních oblastí.

První oblast rozdílů se týká faktu, že se tradiční šikana odehrává především tváří v tvář, v osobním přímém kontaktu nebo alespoň v prostoru třídy, školy, atd. Internetová šikana se odehrává bez přímého kontaktu v kyberprostoru (ve virtuálním světě), často mimo školu, a to i v prostoru domova oběti (Kolář, 2011). Běžná šikana je založena na fyzickém setkání útočníka a oběti, které lze částečně předvídat a někdy

je možné se mu vyhnout. Při virtuální šikaně však může agresor oběť pronásledovat kdykoli a kdekoli, tj. i v „bezpečí“ domova, kde porušuje její soukromí. Navíc lze tímto způsobem zvyšovat tlak vyvíjený klasickou šikanou (Vágnerová a kol., 2011).

Druhá oblast rozdílů se týká zejména zbraní užívaných v těchto formách šikany. Internetová šikana využívá oproti tradiční nepřímé šikaně daleko účinnější zbraně. Obrazně řečeno, oproti konvenčním zbraním (dopisy apod.) využívá zbraně kolektivního ničení - internet a mobilní telefon (Kolář, 2011).

### ***1.2.3 Specifika kyberšikany***

Nebezpečí kybernetické agrese spočívá mimo jiné v tom, že ve většině případů trvá delší dobu odhalení problému či potenciálního nebezpečí souvisejícího s tímto typem šikany. Může se šířit značně rychle a dosáhnout takových rozměrů, jaké nejsou u ostatních forem tohoto jevu myslitelné. Nejenže agresorům nabízí různé prostředky ubližování, ale specifika virtuální reality modifikují charakter celého procesu, včetně rolí agresora a obětí (Vágnerová a kol., 2011).

#### ***1.2.3.1 Anonymita***

Virtuální prostředí umožňuje uživatelům vystupovat pod přezdívkou, využívat fiktivní e-mailovou adresu, telefonní číslo atd. Pro agresora tedy není žádný velký problém vytvářet nové identity. Oběť tak má jen malou naději přijít na to, kdo na ní útočí. Anonymita agresora má bohužel pro oběť ještě mnoho dalších nepříjemných aspektů, např. to, že pocit nepolapitelnosti posiluje agresorovu odvahu zkoušet drsnější metody a formy útoku a potažmo vůbec útoky podnikat (Kopecký, 2009).

Přestože je internet považován řadou uživatelů za naprosto anonymní prostředí, možnosti identifikace jedince na internetu jsou poměrně rozsáhlé a závisí do značné míry na vyvinutém úsilí, dostatku finančních a technických prostředků. K tomu však při míře obvyklého provozu dochází pouze ve výjimečných případech, a proto je dojem anonymity, který běžný člověk na internetu má, poměrně opodstatněný (Konečný, 2011).

### *1.2.3.2 Proměna agresora i oběti*

Pro agresora při kyberšikanování není podstatná fyzická síla, jak je tomu u tradiční šikany. Je zapotřebí zejména zdatnost v komunikačních technologiích, kterou v dnešním světě může disponovat v podstatě téměř každý (Kavalír, Rottová, 2009). Dle výzkumů patří mezi útočníky spíše chlapi než dívky. Většinou se jedná o nezletilé jedince s dobrým sociálním zázemím, kteří tráví většinu svého volného času na internetu, bez dohledu rodičů. Pachatelé kybernetické agrese se stávají i původci tradiční šikany, často jsou sami oběťmi online šikany nebo jejími pozorovateli (Kopecký, 2009).

Oběť kyberšikany se také proměňuje. Zatímco oběti „klasické“ šikany bývají nejčastěji outsideři z řad vrstevníků, jedinci z řad mladších a slabších, obětí kyberšikany se může stát prakticky téměř každý z nás. S touto formou šikany se můžeme setkat mezi vrstevníky, ale také napříč různými generacemi. Na pohlaví či věku nezáleží. Do pozice oběti virtuální šikany se mohou dostat dokonce i pedagogové. Existují takové případy, kdy jsou agresorem zveřejněny na veřejných portálech s vysokou návštěvností (např. YouTube) materiály diskriminující jejich osobu (Kavalír, Rottová, 2009).

Oběť kyberšikany může být zvolena i náhodně (např. náhodně zvoleným telefonním číslem). Ukazatelem rizikovosti jedince může být jeho užívání či zneužívání prostředků informačně komunikačních technologií (Vašutová a kol., 2010).

Dá se předpokládat, že oběti elektronické šikany jsou pravděpodobně méně znalé v používání informačně komunikačních technologií, neboť se obvykle chovají v online prostředí nezodpovědně až rizikově (zveřejňují své osobní údaje, fotografie apod.) (Lenhart, 2007).

Weiner (2011), prezident American Academy of Child and Adolescent Psychiatry, uvádí, že kybernetická agrese může mít závažné důsledky na zdraví jedince, zejména pak jako vyvolávací faktor vývoje psychických poruch. Nejčastěji se u oběti kyberšikany vyskytuje deprese, která v případě neléčení vede až k neschopnosti fungovat v každodenním životě. Vašutová a kol. (2010) ve své knize uvádí, že smutek, plačtivost, snížený zájem o aktivity nebo neschopnost těšit se v předchozí době oblíbených aktivit, trvající pocit nudy, ztráta energie, zvýšená podrážděnost, hněv

či hostilita, časté stížnosti na fyzické obtíže jako jsou bolesti hlavy a břicha, jsou časté symptomy u kyberšikanovaných. Vyústěním může být dokonce i sebevražda.

Mladiství, kteří sdílejí své totožnosti a myšlenky online (jako jsou návštěvníci webových sociálních sítí) mají větší predispozice stát se cílem kybernetické šikany než lidé, kteří netráví tolik času ve světě online (Lenhart, 2007).

#### **1.2.3.2.1 Typy kyberagresorů**

Z literárních zdrojů známe 4 profily kyberútočnicků. Každý typ se vyznačuje rozdílnými styly kyberšikanování, liší se způsobem svého útoku i motivem svého chování. Detailně tuto problematiku rozpracovali Kavalír a Rottová (2009), kteří jsou autoři uvedených typů protagonistů šikany.

První profil kyberútočnicka nazývají Kavalír a Rottová (2009) jako „pomstychtivého andílka“. Je pravděpodobné, že tento typ kyberagresora mohl elektronickou šikanu prožít na vlastní kůži nebo brání svého kamaráda, který je elektronicky šikanován. Prostřednictvím online šikany se útočník snaží pomstít stejnou metodou za to, co prožil on sám nebo jemu blízká osoba. „Pomstychtivý andílek“ je samotář, může se o své dojmy dělit se svými přáteli. Vysvětlení agresorovi, že ne vždy platí zákon „oko za oko, zub za zub“, může útočníka zastavit v jeho dalším jednání. Bránit se kyberšikaně stejnou mincí není řešením problému. Je důležité, aby přišel agresor na to, že se stává sám kyberútočnickem.

Pojmem „bažící po moci“ se označuje skupina lidí, která se snaží vystupovat silným dominantním dojmem a přeje si v druhých vzbudit strach. Svým jednáním se snaží zapůsobit a získat si obdivovatele. Bojácné reakce na chování těchto agresorů, vzbuzují v útočnicích pocit uspokojení. Dokud je jejich jednání bez povšimnutí, útok stupňují. Obecně může být tento profil kyberagresora nejvíce nebezpečný.

V případě protagonistů kyberšikany, které můžeme označit jako „sprostý holky“, bývají kyberagresorem, jak již z názvu vyplývá, dívky. Primárním znakem je nuda, která přechází v narůstající šikanu ostatních dívek prostřednictvím informačně komunikačních technologií. Kyberútočnicků je více a vyžadují pozornost svého okolí. Pokud „sprostý holky“ nenaleznou požadované uspokojení, ztrácí motivaci a přestanou ve své činnosti.

Dalším z možných útočníků je „neúmyslný kyberagresor“. Tento útočník si neuvědomuje kyberšikanu z jeho strany. Zpravidla k tomu dochází při online hrách, při kterých se nenávistně vyjadřuje k vývoji hry. Motivem většinou bývá jeho psychické rozpoložení a zklamání z průběhu hry. Většinou si neuvědomuje závažnost svých reakcí. Podnětem zpravidla bývá snaha o zábavu a pocit anonymity. Pokud je odhalen z kybernetické šikany, bývá překvapen (Kavalír, Rottová, 2009).

#### *1.2.3.3 Opakované zraňování*

V případě dlouhodobé fyzické šikany je každá její jednotlivá akce vždy jednorázová, a tedy svým způsobem uzavřená záležitost. Při virtuální šikaně obdrží oběť urážlivý e-mail, textovou zprávu či odkaz na webové stránky, kde jsou zveřejněny urážky, které jí byly adresovány. Ty se jí pak znovu a znovu připomínají, může si je neustále pročítat. Tyto útoky jsou tedy čímsi neukončeným, působícím trvale. Oběť pak žije s pocitem permanentního tlaku nekončícího nebo stále se vracejícího ataku. Dvojnásob to platí u webových stránek, jejichž šíření nemůže šikanovaný zastavit nebo jejich obsah vymazat. Navíc, pokud útočníci uráží svou oběť tváří v tvář, nemusí si šikanovaný každé slovo pamatovat. Pokud se ovšem jedná o e-mail, textové zprávy, chaty a internetové stránky, oběť si to, co jí útočníci sdělili, může číst opakovaně. Psaný text má daleko tvrdší dopad než slova mluvená (Vágnerová a kol., 2011).

Značným rizikem pro oběť je fakt, že důvod kyberšikany, na který se už zapomnělo, se může po letech kdykoliv znovu objevit, tudíž dotyčný je opět vystaven psychickému tlaku. Člověk, který se po značném úsilí s útokem na svou osobu v minulosti vyrovnal, je znovu zraňován, jeho „psychická bolest“ se opět objeví (Vašutová a kol, 2010).

#### *1.2.3.4 Vliv virtuálního prostředí na chování jedinců*

Uživatelé mohou v online prostředí udávat smyšlený věk, jiné pohlaví, nepravdivé zaměstnání, a úmyslně ovládat ty, se kterými komunikují (Kopecký, 2009). Během věku, respektive vývoje, se mohou měnit frekvence lži, její témata i účel lhaní (Konečný, 2011). V online světě je většina uživatelů nebezpečných. Mnohdy si dovolí to, co by se ve skutečném světě báli udělat (např. být agresivní vůči jiným, zastrašovat

je nebo je vydírat), jelikož je mizivá šance na jejich odhalení. Nevidí, jaký důsledek má jejich chování na oběti, zvláště pokud si uvědomíme, že si oběti mohou vybírat také náhodně, tedy je vůbec nemusí znát osobně (Kopecký, 2009).

Motivací pro lhaní ostatním uživatelům může být mnoho a jsou mnohdy podobné příčinám, proč lidé lžou v osobním styku. A. Caspi a P. Gorsky (2006) uspořádali tyto příčiny do následujících skupin: předstírání více žádoucích kvalit a vlastností (především předstírání atraktivních tělesných kvalit), obavy o vlastní bezpečnost, předstírání jiné identity (Caspi, Gorsky, 2006 In: Konečný, 2011).

Virtuální komunikace nabourává představu o tom, jak probíhá komunikace mezi lidmi, jak se vytváří mezilidské vztahy a řeší problémy. Ve virtuálním světě je velice jednoduché se s někým seznámit a komunikovat s ním tak dlouho, jak chceme a o čem chceme. V případě problémů lze komunikaci bez následků ukončit. V reálném světě to tak jednoduše nefunguje, vše je otázkou kompromisů. Pokud si jedinec osvojí jen tento „snadný model virtuální komunikace“, ve skutečném světě s ním pravděpodobně nevystačí. Zklamání z nevydařených reálných vztahů ho opět přivede k počítači, kde si tyto neúspěchy může kompenzovat. Přidává se tak k potenciálně rizikové skupině, ze které se velmi často stávají oběti virtuální šikany (Kopecký, 2009).

#### *1.2.3.5 Kyberšikana a její publikum*

Především kybernetická agrese zprostředkovaná webovými stránkami umožňuje přístup doslova každému, kdo má připojení na internet. Divákem virtuální šikany se může stát kdokoliv na světě (Rogers, 2011).

Navíc platí, že kyberšikana se nemusí odehrávat opakovaně: stačí, když agresor jednou vyvěsí ponižující fotografii oběti na web. Tu si pak kdokoliv může stáhnout a šířit ji dál ještě dříve, než ji poskytovatel daného serveru dokáže stáhnout. „Dílo“ pak žije vlastním životem (Vágnerová a kol., 2011). Oběti mají v mnoha případech velký strach z veřejného ponížení, což jejich bolest násobí. Ponížení šikanovaného mohou vidět stovky i tisíce lidí. To může vést mnohdy i ke zhroucení (Kavalír, Rottová, 2009).

V současné době se hovoří v souvislosti se šířením kybernetické šikany o virové povaze tohoto jevu. Publikum kyberšikany se neskládá jenom z přihlížejících jedinců, kteří jsou pouze příjemci informace o aktu kybernetické šikany.



Členem publika přihlížejícího kyberšikaně se jedinec stává také tím, že tato sdělení dále šíří. Tímto aktem se z členů publika stávají spolupachatelé, útočníci. Z nezúčastněných přihlížejících se stávají činní aktéři. Do kyberšikany se mohou připojovat další a další osoby, tudíž publikum se stává nekonečně početným. Autorem útoku může být jednatel, o další šíření se však mohou postarat jiní (Hinduja, Patchin, 2008 In: Vašutová a kol., 2010).

#### **1.2.4 Formy kyberšikany**

Rozlišit jednotlivé formy kybernetické šikany je nesnadné. Autoři se neshodují v klasifikaci. Někteří pod termínem kyberšikana zahrnují obecně všechny projevy kybernetické kriminality, včetně násilí páchaného na dětech a mladistvých, jiní diferencují typy podle používaných prostředků. Jednotlivé dělení forem elektronické šikany podle prostředků je díky rozvoji technologií stále složitější (Vašutová a kol., 2010).

Obecně se uvádí následující druhy online sociální agrese: harassment, denigration, exclusion, cyberstalking, happy slapping, cybergrooming, ... (Willard, 2007).

##### **1.2.4.1 Obtěžování (harassment)**

Většinou se jedná o opakované obtěžování pomocí urážlivých nebo výhrůžných zpráv doručovaných oběti prostřednictvím textových zpráv, e-mailů, chatu, sociálních sítí typu Facebook, případně telefonu. Zraňování je pouze jednostranné. Aktérem je pouze jedna osoba, zatímco další osoba se snaží komunikaci zastavit (Willard, 2007). Tato forma kyberšikany je nebezpečná v tom, že může v některých případech přerůst ve stalking, nebezpečné pronásledování oběti (Krejčí, 2010).

##### **1.2.4.2 Pronásledování (cyberstalking)**

Cyberstalking se překládá jako sledování, slídění nebo pronásledování oběti a jejich blízkých prostřednictvím moderních informačně komunikačních technologií. Agresor kyberstalker, se může uchýlit i k pomluvám oběti za záměrem zničení jejích přátelských vztahů nebo její pověsti. Hranice mezi obtěžováním a pronásledováním není zřejmá. Možným ukazatelem je okamžik, kdy se oběť začne strachovat o svou bezpečnost a zdraví. V tento moment je hranice překročena (Willard, 2007).

Útočníci často využívají diskusní fóra, kde se snaží pod smyšlenou identitou získat informace o oběti, či oběť dokonce kontaktovat (Kopecký, Krejčí, 2010).

#### 1.2.4.3 Pomlouvání (*denigration*)

Další z forem kybernetické šikany je publikování informací o oběti, které jsou pomlouvačné, lživé, urážlivé, zesměšňující (na osobním blogu, webových stránkách, v diskusních fórech a sociálních sítích). Tyto informace mohou mít slovní, grafickou i zvukovou podobu (Willard, 2007).

Cílem takového chování je snaha agresora po poškození dobré pověsti oběti, které by způsobilo narušení vztahů s blízkými osobami (Krejčí, 2010). Oběť není přímým adresátem těchto informací (Willard, 2007). Stále častěji se objevují případy, kdy jsou dětmi pomlouváni pedagogové, kteří jsou tak trestáni např. za špatný prospěch agresora či žákův pocit nesympatií ze strany učitele (Krejčí, 2010).

#### 1.2.4.4 Vyloučení (*exclusion*)

Exclusion se definuje jako promyšlené vyloučení z online skupiny (Rogers, 2011). Vyloučení může probíhat v prostředí online her, blogů nebo v jiných hesly chráněných prostředcích, případně jen vyloučením ze seznamu přátel. Je známo, že vyloučení člena skupiny je považováno za nejtvrďší trest již od pravěké rodové společnosti a zejména u mladých lidí je citový následek vyloučení velmi silný (Willard, 2007).

#### 1.2.4.5 Veselé fackování (*happy slapping*)

Happy slapping je nový trend spočívající v nafilmování oběti v momentě, kdy je zesměšňována nebo fyzicky napadána. Poté je obrazový záznam vystaven na internetu (Hinduja, Patchin, 2009 In: Vašutová a kol., 2010). Happy slapping se poprvé objevil v Londýně v roce 2005, byl založen na natáčení videí na způsob „skryté kamery“ charakteristických náhodným výběrem obětí. Tato videa ale postupem času začala přerůstat v trestné činy končící dokonce smrtí oběti (Krejčí, 2010). S rostoucí popularitou webových stránek sdílejících fotografie či videozáznamy se happy slapping značně rozmáhá (Hinduja, Patchin, 2009 In: Vašutová a kol., 2010). Stále častěji se stávají oběťmi této formy kyberšikany učitelé, kterým školský zákon nenabízí moc možností, jak se účinně happy slappingu bránit (Krejčí, 2010).

#### *1.2.4.6 Cybergrooming*

Pojem cybergrooming znamená vydávání se za jinou osobu prostřednictvím internetu s cílem osobního setkání s nezletilou osobou, setkání se má uskutečnit za účelem sexuálního obtěžování, pohlavního zneužití či manipulace s dítětem. Tuto činnost řadíme do kategorie zneužívání dětí (Vašutová a kol., 2010). Obětí cybergroomingu se stávají nejčastěji děti ve věku od 11 do 17 let, častěji dívky než chlapci. Agresor využívá při cybergroomingu především internet, mobilní telefon, internetové seznamky, chaty, instant messengery, ... Stále častěji dochází v souvislosti s cybergroomingem k využívání sociálních sítí, které vytváří ideální podmínky pro tuto formu kyberšikany. Děti a adolescenti jsou snadným cílem agresorů z důvodu malých životních zkušeností a nedostatečně rozvinutých sociálních dovedností (Kopecký, Krejčí, 2010).

#### *1.2.5 Prostředky kyberšikany*

Chování spojené s elektronickou šikanou je realizováno především prostřednictvím mobilního telefonu a počítače (Rogers, 2011). Mobilní telefony i internet jsou v dnešní době velice rozšířené a snadno dostupné. Naprostá většina dětí vlastní mobilní telefon a má přístup k internetu. Více než polovina dětí má ve svém pokoji počítač (Krejčí, 2010).

##### *1.2.5.1 Mobilní telefon*

###### *1.2.5.1.1 Textové zprávy, fotografie nebo videoklipy pořízené kamerou mobilního telefonu*

Mezi nejčastěji užívané prostředky k šikanování prostřednictvím mobilního telefonu patří krátké textové zprávy (SMS). Především v České republice je zasílání textových zpráv velmi populární, převažuje dokonce nad telefonováním. Nebezpečí spočívá v tom, že nepříjemná, obtěžující textová zpráva může oběť dosáhnout kdekoli, jelikož mobilní telefon se stal každodenní součástí života lidí a téměř všichni jej nosí neustále u sebe. Možnost posílání falešných textových zpráv umožňoval server [www.smsspoofting.com](http://www.smsspoofting.com), ten poskytoval službu, která změnila číslo odesílatele, což v praxi znamenalo, že obětem kybernetické šikany byly zasílány SMS z čísla jim známé

osoby, aniž by měly příležitost vypátrat skutečného odesílatele (Bartlíková, 2010, In: Vašutová a kol., 2010).

Téměř každý nový telefon obsahuje integrovaný fotoaparát, proto je pro agresora jednoduché zachytit na fotografii či videu oběť v choulostivé situaci a tento materiál okamžitě zveřejnit (Rogers, 2011).

#### *1.2.5.2 Počítač*

##### *1.2.5.2.1 E-mail*

E-mail, jedna z nejrozšířenějších služeb internetu pro realizaci kyberšikany. Slouží k zasílání elektronických zpráv, obrázků a dalších dokumentů. Jeho nespornou výhodou je, že zprávy můžeme posílat rychle, levně a kamkoliv na světě. Agresor nám může prostřednictvím e-mailu posílat nemravné zprávy, videa či obrázky, vyhrožovat, zastrašovat nebo obtěžovat. Do e-mailů může přidávat viry, které pak mohou dále napadat počítač oběti, redukovat jeho funkce nebo se z něj mohou snažit získávat důvěrné informace, které pak může útočník dále rozesílat jiným osobám. Kybernásilník se také může pokusit získat přístupové heslo k cizímu účtu. Toto heslo pak může zneužít stejně jako v případě online zpráv (např. k zasílání nějakého nevhodného obsahu nebo k získávání informací o lidech z cizího listu kontaktů), popř. v něm může provádět změny (mazání zpráv, blokování příchozích zpráv apod.) (Kopecký, 2008).

E-mailový účet lze vytvořit velice snadno, útočník tak může bez obtíží vystupovat pod cizí identitou nebo pseudonymem, aniž by se musel bát odhalení své vlastní identity (Rogers, 2011).

##### *1.2.5.2.2 Chatovací místnosti*

Chatovací místnosti se mohou stát nástrojem kybernetické agrese realizované zastrašováním a výhrůžkami (Rogers, 2011). Chatování je druhý nejběžnější prostředek pro uskutečnění kyberšikany. Tato podoba komunikace poskytuje agresorovi jistou anonymitu, a proto si dovolí učinit věci, které by za normálních okolností nikdy neuskutečnil (např. posílání nemravných zpráv, výhrůžek, zastrašování nebo obtěžování). Agresor také většinou není nucen čelit následkům svého jednání, protože svou oběť nezná. Nevidí, jak moc někomu svou zprávou ublížil. Kybernásilník

se dokonce může vydávat za někoho jiného (např. muž za ženu, dospělý za dítě nebo naopak). Kyberútočník se může snažit vytvářet přátelství pod falešnými záminkami (např. aby získal osobní informace, které může zneužít, rozšiřovat je nebo je využít k zastrašování či vydírání) (Štencová, 2008).

#### **1.2.5.2.3 Instant messaging**

Služba instant messaging slouží k zprostředkování komunikace skrze elektronické zprávy nebo hovory. Je to rychlý a efektivní způsob udržování kontaktu s ostatními, dokonce i v průběhu práce nebo jiných činností. Služba instant messaging může být podobně jako textové zprávy zneužita k posílání zpráv se sexuálním podtextem, výhrůzkami, zastrašováním či obtěžováním. Děti si neuvědomují, že online texty mohou být ukládány. Agresor může textovou komunikaci zkopírovat a přeposlat ji prostřednictvím e-mailu stovek lidí (Kopecký, 2008). V České republice se v rámci služby instant messaging používá zejména ICQ a Skype (Rogers, 2011).

#### **1.2.5.2.4 Sociální síť**

Na těchto službách spolu mohou lidé snadno komunikovat, sdílet fotografie a různé informace a odkazy (Rogers, 2011). Bez dodržování bezpečnostních pravidel mohou být snadným zdrojem pomluv. Mnoho dětí se snaží mít v kontaktech velké množství „přátel“, a proto bezmyšlenkovitě přijímají „žádosti o přátelství“ od jim neznámých lidí. Tím svým novým „přátelům“ umožní přístup k osobním informacím, což je činí zranitelnými. Na sociálních sítích navíc není obtížné vystupovat pod falešným účtem a kontaktovat oběti pod touto novou identitou. Díky tomu může být útočník schován za anonymitou a sledovat svoji oběť (Kavalír, Rottová, 2009). Podrobnější informace o sociálních sítích jsou obsaženy v kapitole s názvem *Virtuální sociální síť*.

#### **1.2.5.2.5 Internetové stránky**

Internetové stránky jsou v současnosti velice rozšířené, svoji webovou stránku má převážná většina firem a podniků, běžné jsou i osobní webové stránky lidí. Založit si takovou stránku je v dnešní době jednoduché. Kyberútočník může internetové stránky lehce zneužít a vytvořit stránky, na kterých jsou zveřejněny soukromé informace, fotky či videa oběti. Cílem těchto stránek je zesměšnit nebo ponižit oběť, popř. její rodinu.

Internetové stránky mohou obsahovat např. diskusi, kde budou moci ostatní lidé psát urážející komentáře (Kopecký, 2008). S tímto typem šikany se mohou snadno setkat také celebrity a politici (Rogers, 2011).

### ***1.2.6 Prevence***

Je nutné si uvědomit, že neexistuje naprosto účinná obrana proti kybernetické šikaně. Zavedení alespoň částečně účinných ochranných opatření proti ní je podmíněno vyšší obecnou informovaností o jejich hrozbách. Kyberšikana znamená velké nebezpečí, týká se stále většího počtu lidí a může mít na oběti zničující následky. Čím více jde technologie kupředu, tím více narůstá potřeba proti kyberšikaně bojovat všemi možnými prostředky (Kitliňská, 2009).

Zvyšující se počet a závažnost případů kybernetické šikany, která narůstá do celosvětových měřítek, vyvolává potřebu, aby se na preventivních opatřeních podíleli nejen děti, rodiče, pedagogové a vědci, ale například i politici (Patchin, Hinduja, 2006 In: Vašutová a kol., 2010). Důležitou roli při prevenci kybernetické agrese hrají také zástupci státní správy (Kitliňská, 2009). Vzhledem k tomu, že nezletilí tráví většinu svého času v rodině nebo ve škole, věnují se následující podkapitoly preventivním opatřením týkajících se právě těchto prostředí.

#### ***1.2.6.1 Preventivní opatření ve škole***

Prevence internetové šikany je pro řadu škol stále aktuálnějším tématem, které je potřebné řešit včas. Právě prevence totiž bezprostředně ovlivňuje výskyt sociálně-patologických fenoménů spojených s ICT (informační a komunikační technologie) ve školním prostředí. Řada škol prevenci řeší až v situaci, kdy ve škole již skutečná kyberšikana (či jiné fenomény spojené s ICT) probíhá a je obtížné ji zastavit (Kopecký, 2011). Prvním krokem by mělo být zmapování kyberšikany na škole, na jehož základě se určí preventivní opatření (Jurková, 2010).

Mezi obecně známá preventivní opatření patří: vytváření dobrých vztahů mezi žáky a učiteli, posílení empatie u žáků, vedení k úctě vůči druhým lidem, pozitivní zpětná vazba ze strany pedagoga, snaha pedagoga vytvářet pozitivní atmosféru ve třídě, ...

Jak je patrné z předchozího textu, významnou roli při prevenci kybernetické agrese hraje třídní učitel (Hinduja, Patchin, 2009 In: Vašutová a kol., 2010).

Součástí preventivních opatření je také efektivní a kreativní seznamování žáků a studentů s problematikou kyberšikany. Pedagog by měl žáky s danou problematikou nejen seznámit, ale také o ní vést diskusi. Je vhodné, aby pedagog vytvořil s žáky společná pravidla pro používání internetu, sepsal je a vyvěsil na viditelné místo. Preventivně působí také vymezení kyberšikany ve školním řádu a přesné stanovení postihů pro agresora. Žáci by si měli být vědomi i skutečnosti, že pokud se dopustí kyberšikany mimo území školy, má škola právo tuto situaci prošetřit, pokud daný akt narušuje „dobré klima škola“ (Jurková, 2010).

Další opatření ve školách vedoucích k minimalizaci kybernetické agrese uvádí ve své publikaci Kavalír, Rottová (2009). Mezi tato opatření patří např. seznámení žáků s netiketou, automatická blokáce určitých internetových stránek na počítačích školy, vyvěšení pravidel práce s počítačem v počítačové učebně, velmi omezená uživatelská práva žáků při práci na počítači, ... Důležitý je také zákaz používání mobilních telefonů při vyučování, který má chránit nejen žáky, ale také pedagogy před případným natáčením a fotografováním (Kavalír, Rottová, 2009).

#### *1.2.6.2 Preventivní opatření v rodinném prostředí*

Kavalír a Rottová (2009) doporučují rodičům především pozorování chování dětí. Klíčové je včas si všimnout, že něco není v pořádku a odhadnout, jak daleko šikana zašla. Lze zachytit varovné signály. Vašutová a kol. (2010) mezi tyto varovné signály zařazuje například: náhlé ukončení práce s počítačem, nervozita při čtení textových zpráv a e-mailů, proměnlivé chování a nálady, ...

Rodiče by měli zajistit, aby jejich dítě vědělo, že ve virtuálním světě se musí řídit stejnými pravidly jako ve světě reálném. Měli by se zajímat o to, za jakými účely jejich dítě internet či mobilní telefon používá. Důležité je, aby dítě mělo pocit, že za rodičem může kdykoliv přijít a svěřit se s problémem. Rodič by měl být vzorem pro vhodné užívání moderních technologií (Kavalír, Rottová, 2009).

Zpravidla platí, že čím starší je rodič nebo vychovatel dítěte, tím větší má dítě náskok v oblasti počítačové gramotnosti. Rodiče pak nejsou dostatečně schopni kontrolovat aktivitu svých potomků v tomto prostředí (Vašutová a kol., 2010).

### ***1.2.7 Odhalení a řešení kyberšikany v prostředí školy***

Postup při odhalování kyberšikany je v podstatě totožný s postupem, který se uplatňuje u všech typů šikan, kyberšikana není výjimkou (Kolář, 2011). Pokud se podaří odhalit kyberšikana ve škole, řídí se Metodickými pokyny MŠMT z roku 2009 k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení (Jurková, 2010). V případě, že kybernetická šikana zasahuje žáky či studenty školy a děje se v době výuky či při jiném programu školy, musí škola zajistit přímou léčbu. Proškolený pracovník, zpravidla metodik školní prevence, na základě kvalifikovaného odhadu stádia a formy šikanování rozhodne, zda řešení zvládne škola sama, nebo si povolá specialistu, který se zabývá touto problematikou (Kolář, 2011). Je plně v pravomoci školy, zda využije rejstřík kázeňských trestů (Jurková, 2010). Jestliže kyberšikana žáků a studentů neprobíhá při výuce a na půdě školy, potom není povinností školy šikanu řešit. Zcela namísto je pomoc ohroženým žákům či studentům radou, jak se mají bezprostředně ochránit, jak zabezpečit důkazy a na koho se mají obrátit (například: Středisko výchovné péče, Policie České Republiky, Orgán sociálně právní ochrany dětí,...). Vždy je nezbytné zmapovat vztahy ve třídě, kde se oběti internetové šikany nachází. Úkolem je odhalit, zda tam neprobíhá také „tradiční“ šikana. Kyberšikana je totiž zpravidla součástí školní šikany. Užitečné je taktéž hledání způsobů, jak vztahy v konkrétní třídě zlepšit (Kolář, 2011).

Konkrétní rady školám při řešení kyberšikany obsahuje například příručka pro učitele od Kavalíra a Rottové (2009) a publikace Vanessy Rogers (2011).

Ve chvíli, kdy kyberšikana nastane, je třeba, aby se uměla její oběť dostatečně bránit. Mezi doporučené kroky patří: zastavit komunikaci (v žádném případě agresorovi nevyhrožovat), blokování útočníka (zablokovat jeho možnosti sledovat zveřejněné informace a účet oběti), uchovávat důkazy a poradit se s někým, kdo může pomoci (Kavalír, Rottová, 2009).



### **1.2.8 Kyberšikana a legislativa**

Kybernetická šikana je moderní problém, se kterým se setkáváme, ale nemáme účinné prostředky na obranu. Pojem kyberšikana v právním řádu zatím neexistuje. Některé projevy tohoto typu šikany se ovšem jako trestné činy či přestupky klasifikovat dají (Smetanová, 2011). O právní podstatě kybernetické šikany píše ve své Metodice k prevenci a řešení kyberšikany Jurková: *„Internetová šikana může nabývat skutkovou podstatu trestných činů – omezování osobní svobody, krádeže, ublížení na zdraví, poškození cizí věci, vydírání, znásilnění atd. Soud může osobě mladší 15 let uložit nařízení jako dohled probačního úředníka, zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu v rámci Střediska výchovné péče, ochrannou výchovu. Mladiství ve věku 15-18 let jsou posuzováni soudem pro mládež s ohledem na jejich rozumovou a mravní vyspělost. Osoby starší 18 let jsou plně trestně odpovědné za své skutky“* (Jurková, 2010).

Nelegální činy, které se vážou na internet, jsou popsány v souboru zákonných norem trestního zákona – zákon č. 40/2009 (viz schéma č. 2)

**Schéma č. 2: Zákon č. 40/2009**

Odnětí svobody	Trestní čin	Paragraf
až 2 roky	Pomluva	§ 184
až 2 roky	Omezování o osobní svobody	§ 171
až 2 roky	Poškození záznamu v počítačovém systému a na nosiči informací a zásah do vybavení počítače z nedbalosti	§ 232
až 3 roky	Ublížení na zdraví	§ 146
až 3 roky	Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci	§ 352
až 3 roky	Nebezpečné vyhrožování	§ 353
až 3 roky	Nebezpečné pronásledování	§ 354
až 3 roky	Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod	§ 356
až 5 let	Opatření a přechovávání přístupového zařízení a hesla k počítačovému systému a jiných takových dat	§ 231
až 5 let	Šíření pornografie	§ 191
až 8 let	Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií	§ 192
až 8 let	Neoprávněné nakládání s osobními údaji	§ 180
až 8 let	Neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací	§ 230
až 10 let	Podvod	§ 209
až 12 let	Účast na sebevraždě	§ 144
až 16 let	Vydírání	§ 175

Zdroj: Trestní zákoník (Zákon 40/2009 Sb.), Krejčí (2010).

## **2. CÍL PRÁCE A HYPOTÉZY**

### **2.1 Cíl práce**

Cílem bakalářské práce je zmapovat možné nebezpečí, které souvisí s užíváním virtuálních sociálních sítí žáky 3.-9. tříd základních škol a 1.-2. ročníků středních škol.

### **2.2 Hypotézy**

Hypotéza 1: Síť Facebook navštěvují děti mladší 13 let.

Hypotéza 2: Virtuální sociální sítě narušují rodinné soukromí.

### 3. Metodika

#### 3.1 Použitá metodika

Pro účely bakalářské práce byl zvolen kvantitativní výzkum při využití dotazníkového šetření s žáky základních a středních škol v Písku. Dotazník, který jsem sestavila, byl určen pro věkovou kategorii 8-17 let. Obsahoval 21 otázek a 3 podotázky. (viz Příloha č. 1). Použila jsem uzavřené (Ot. 1-4 , 7 a 9-21), polootevřené (Ot. 8) a pět otevřených otázek (Ot. 5-6, 20 a, b, c). V úvodu dotazníku jsem žáky seznámila se základními údaji o mně, mé bakalářské práci a způsobu využití dat z dotazníku. Zbývající otázky se týkaly problematiky sociálních sítí, které sloužily k potvrzení či vyvrácení hypotéz. Anonymita žáků byla samozřejmostí.

Data a potřebné informace ke splnění cíle byly získány v průběhu dubna a května roku 2012 ve dvou základních školách a jedné střední škole v Písku.

Data z průzkumu byly zpracovány v programu Microsoft Excel 2010, poté z nich byly vytvořeny grafy.

Doplňující technikou sběru dat měl být experiment, který spočíval v návštěvě virtuálních sociálních sítí pod skrytou identitou. Experiment byl založen na vytvoření dvou identických účtů s rozdílným věkem. Pro experiment byla vybrána virtuální sociální síť Xchat. První účet představoval 14 letou dívku s mojí fotografií a osobními daty. Druhý účet byl totožný, pouze můj věk byl 22 let. Navázat kontakt se mi podařilo pouze pod prvním účtem. Všichni, se kterými jsem chvíli konverzovala, a kteří mi nabídli mi možnost setkání, po zjištění mého skutečného věku konverzaci ukončili. Po opakovaném pokusu o opětovné navázání kontaktu se dotyční již neozvali. U ostatních uživatelů jsem se nesečkala s žádným protizákonným nebo vulgárním jednáním. Jelikož jsem neobdržela souhlas k publikování konverzace od žádného z uživatelů Xchatu, žádný zde neuvádím.

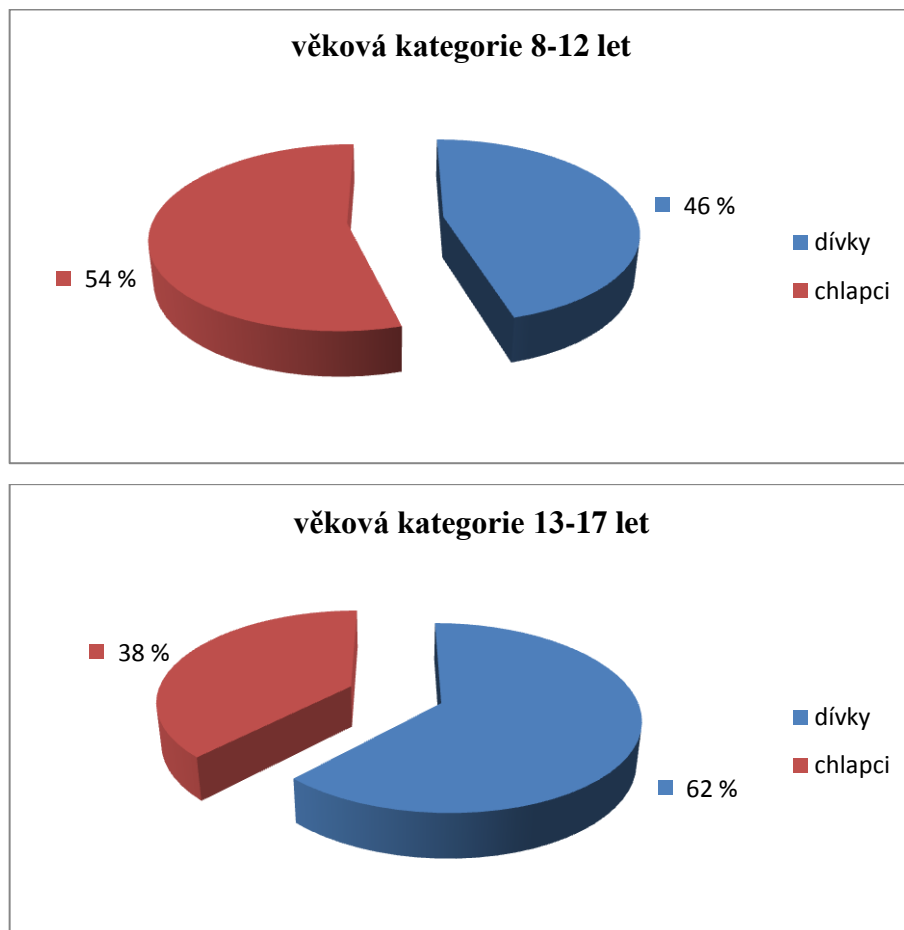
Zkoumaný soubor tvoří žáci základních škol 3.-9. tříd a žáci středních škol 1.-2. ročníku v Písku.

Celkem jsem rozdala 254 dotazníků, z čehož se zpět vrátilo 235 vyplněných. Vyplněné dotazníky tvoří 92,5 % z celkového počtu rozdaných dotazníků. Jelikož 5 dotazníků bylo chybně vyplněných, konečný počet zpracovaných dotazníků činí 230 (90,5 %). Zkoumaný vzorek žáků jsem rozdělila do dvou věkových skupin. První skupina, kterou tvořily děti ve věku 8-12 let, čítala 90 respondentů. Tento počet činí 39,1 % všech dotazovaných žáků. Druhou skupinu tvořili žáci ve věku 13-17 let. Tato skupina obsahovala 140 respondentů, což je 60,9 % všech dotazovaných žáků. První skupina se skládala ze 41 (45,6 %) dívek a 49 (54,4 %) chlapců. Druhou skupinu tvořilo 87 (62,1 %) dívek a 53 (37,9 %) chlapců.

## 4. VÝSLEDKY

### *Pohlaví*

Graf 1 (otázka 1)



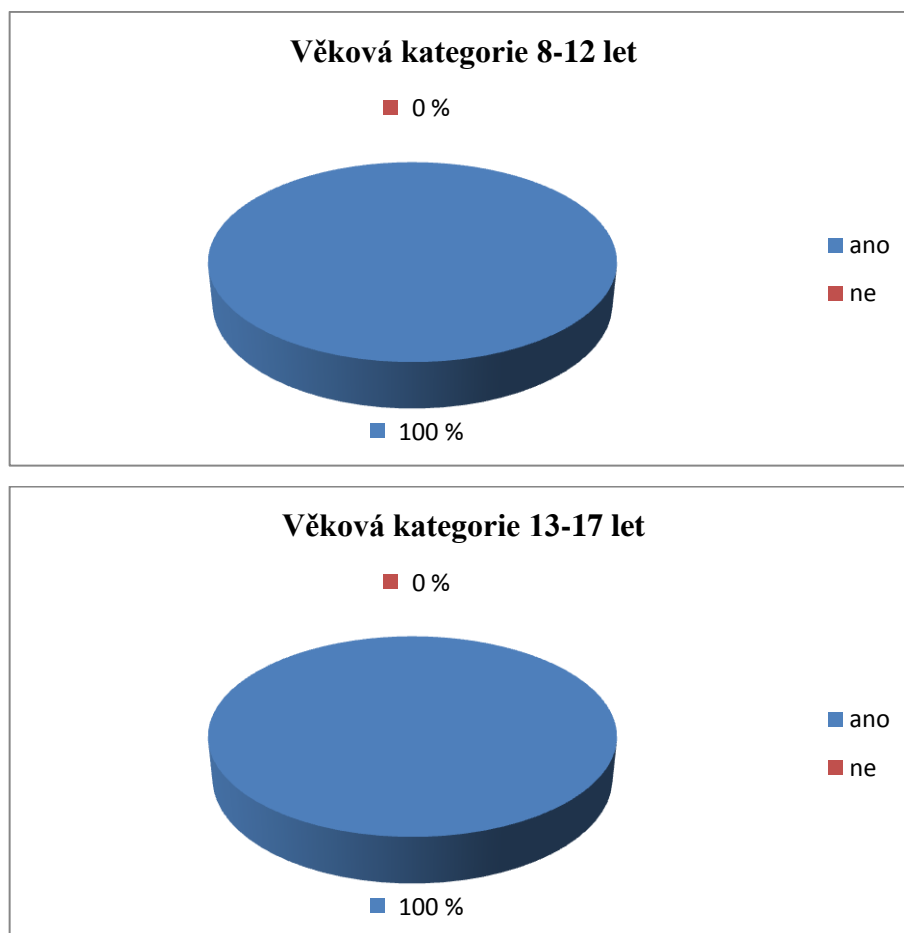
**Zdroj: vlastní výzkum**

Věková kategorie 8-12 let se skládá ze 41 (46 %) dívek a 49 (54 %) chlapců.

Věková kategorie 13-17 let se skládá z 87 (62 %) dívek a 53 (38 %) chlapců.

*Používáte internet?*

Graf 2 (otázka 2)

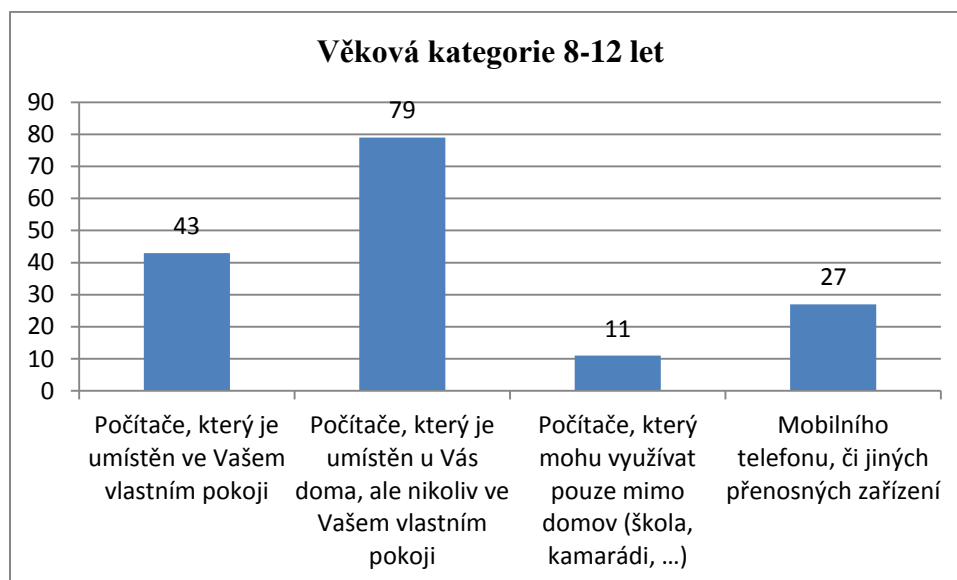


**Zdroj: vlastní výzkum**

100 % dětí ve věkové kategorii 8-12 let využívá internet, stejný výsledek byl zjištěn u věkové kategorie 13-17 let.

*Internet můžete využívat prostřednictvím: (Zakroužkovat můžete i více možností.)*

Graf 3 a (otázka 3)



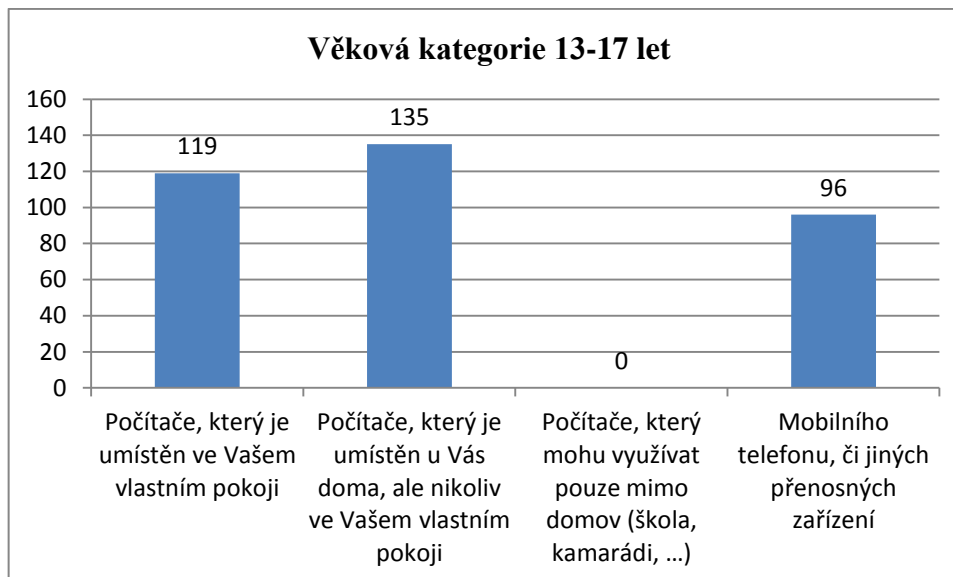
**Zdroj: vlastní výzkum**

Ve věkové kategorii 8-12 let přistupují děti v 79 (87,7 %) případech na internet prostřednictvím počítače, který je umístěn v domácnosti, ale nikoliv ve vlastním pokoji. Na druhém místě v 43 (47,7 %) případech přistupují děti na internet pomocí počítače ve svém vlastním pokoji. Třetí příčku s 30 % (27) obsadil mobilní telefon či jiná přenosná zařízení. 11 dětí (12,2 %) má možnost připojení k internetu pouze prostřednictvím počítače mimo domov.



*Internet můžete využívat prostřednictvím: (Zakroužkovat můžete i více možností.)*

Graf 3 b (otázka 3)

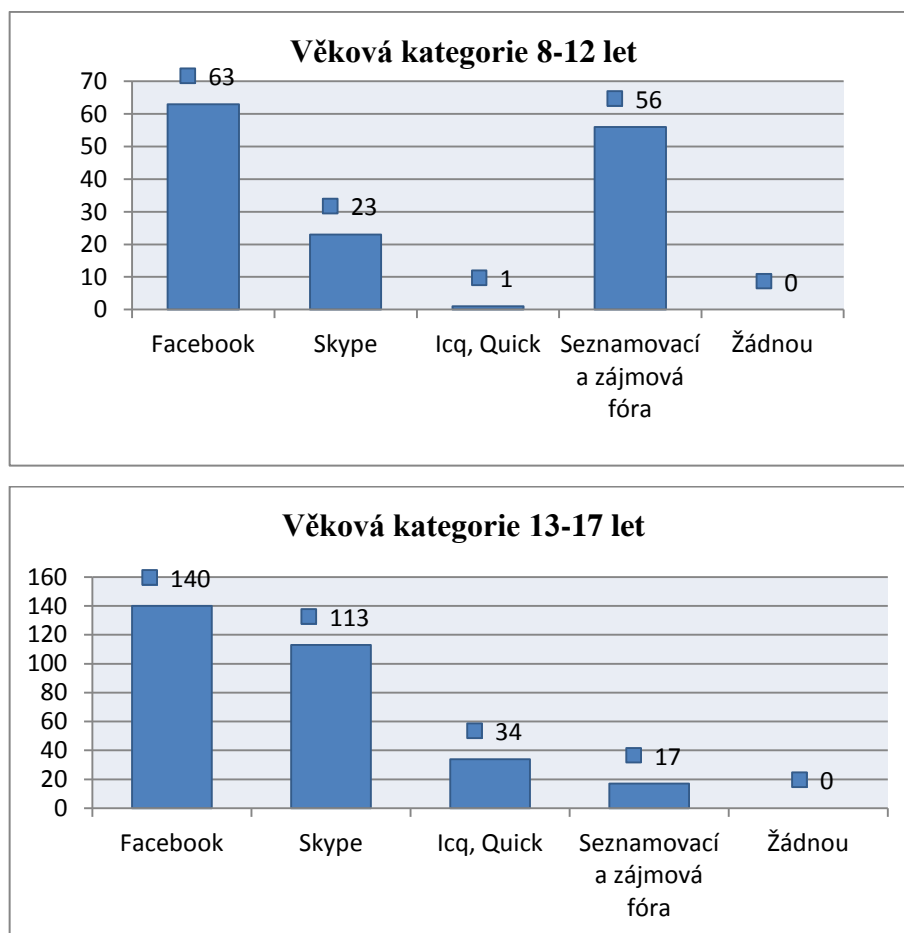


**Zdroj: Vlastní výzkum**

Ve věkové kategorii 13-17 let přistupuje nejvíce žáků na internet prostřednictvím počítače, který je umístěn v jejich vlastním pokoji. Tuto možnost zvolilo 135 (96,4 %) dotazovaných. Na druhém místě ve 119 (85 %) případech přistupují žáci na internet prostřednictvím počítače, který je umístěn mimo jejich vlastní pokoj. Třetí příčku s 68,5 % (96) obsadil mobilní telefon či jiná přenosná zařízení. Nikdo z dotazovaných nepřistupuje na internet pouze prostřednictvím počítače umístěného mimo domov

*Které z těchto služeb využíváte? (Zakroužkovat můžete i více odpovědí.)*

Graf 4 (otázka 4)



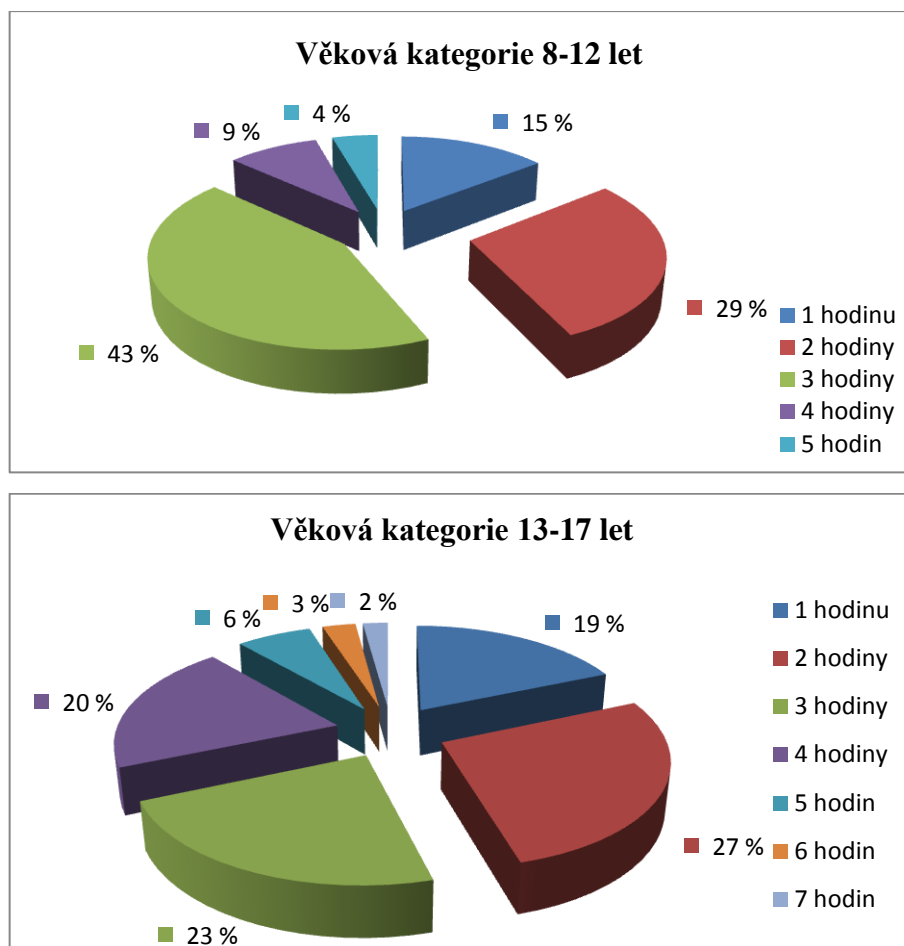
**Zdroj: vlastní výzkum**

Ve věkové kategorii 8-12 let využívá službu Facebook 63 (70 %) dětí, seznamovací a zájmová fóra 56 (62,2 %) dětí, službu Skype 23 (25,5 %) dětí, službu ICQ, Quick 1 (1,1 %) dítě. Ani jeden z respondentů neodpověděl, že by nevyužíval žádnou z těchto služeb.

Ve věkové kategorii 13-17 let využívá službu Facebook 140 (100 %) žáků, službu Skype 113 (80,7 %) žáků, službu ICQ, Quick 34 (24,2 %) žáků, seznamovací a zájmová fóra 17 (18,8 %) žáků. Ani jeden z respondentů neodpověděl, že by nevyužíval žádnou z těchto služeb.

*Kolik hodin denně během školního týdne (pondělí-pátek) trávíte na sociálních sítích (Facebook, chaty- Xchat, Lidé, ..., Skype, ...)?*

Graf 5 (otázka 5)



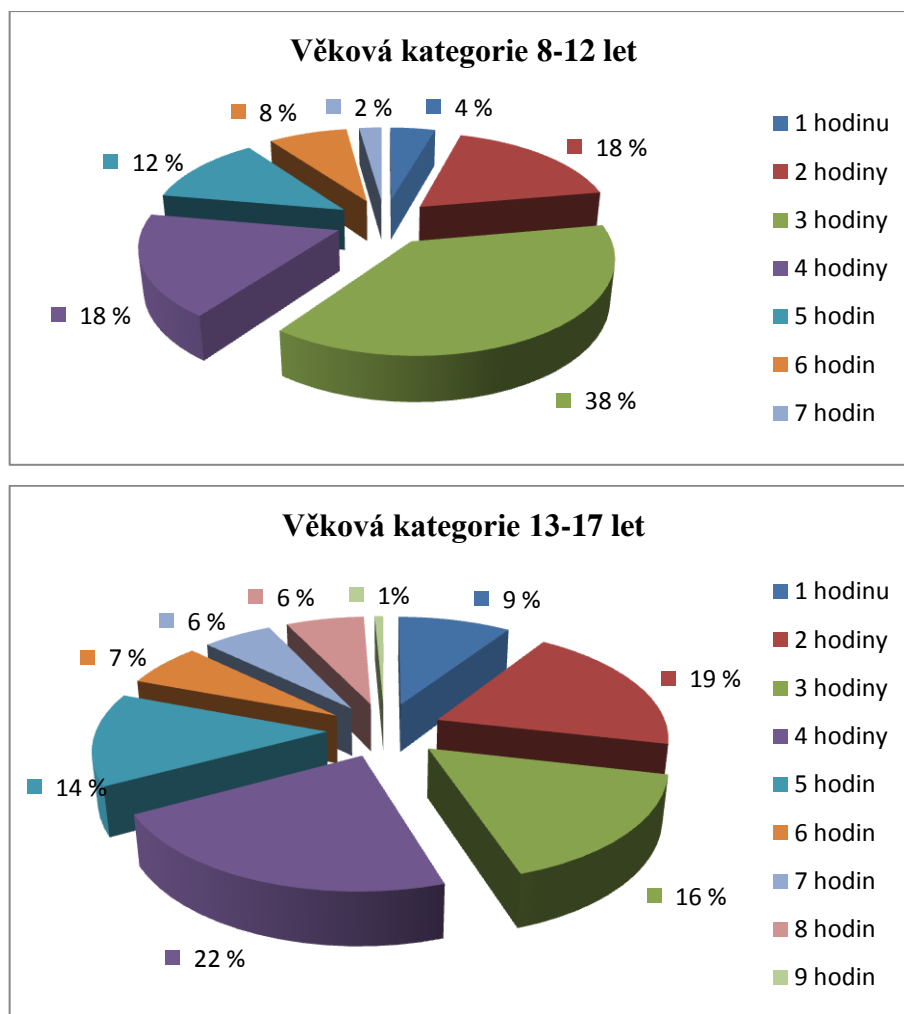
**Zdroj: vlastní výzkum**

Během školního týdne tráví každý den svůj volný čas na sociálních sítích 1 hodinu 13 (15 %) dětí, 2 hodiny 26 (29 %) dětí, 3 hodiny 39 (43 %) dětí, 4 hodiny 8 (9 %) dětí, 5 hodin 4 (4 %) děti ve věkové kategorii 8-12 let.

Během školního týdne tráví každý den svůj volný čas na sociálních sítích 1 hodinu 26 (19 %) žáků, 2 hodiny 38 (27 %) žáků, 3 hodiny 32 (23 %) žáků, 4 hodiny 28 (20 %) žáků, 5 hodin 9 (6 %) žáků, 6 hodin 4 (3 %) žáci, 7 hodin 3 (2 %) žáci ve věkové kategorii 13-17 let.

*Kolik hodin denně během víkendu (sobota- neděle) trávíte na sociálních sítích (Facebook, chaty- Xchat, Lidé, ..., Skype, ...)?*

Graf 6 (otázka 6)



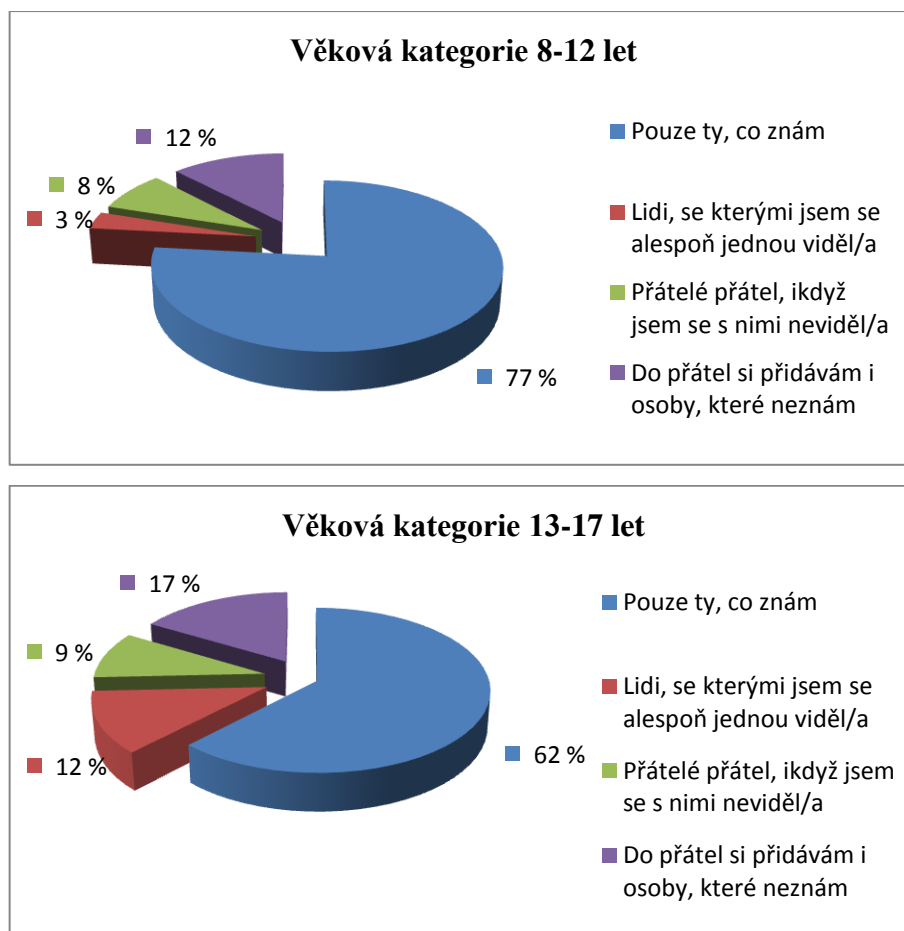
**Zdroj: vlastní výzkum**

O víkendu tráví svůj volný čas na sociálních sítích 1 hodinu 4 (4 %) děti, 2 hodiny 16 (18 %) dětí, 3 hodiny 34 (38 %) dětí, 4 hodiny 16 (18 %) dětí, 5 hodin 11 (12 %) dětí, 6 hodin 7 (8 %) dětí, 7 hodin 2 (2 %) děti ve věkové kategorii 8-12 let.

O víkendu tráví svůj volný čas na sociálních sítích 1 hodinu 13 (9 %) žáků, 2 hodiny 27 (19 %) žáků, 3 hodiny 23 (16 %) žáků, 4 hodiny 31 (22 %) žáků, 5 hodin 19 (14 %) žáků, 6 hodin 9 (7 %) žáků, 7 hodin 8 (6 %) žáků, 8 hodin 9 (6 %) žáků, 9 hodin 1 (1 %) žák ve věkové kategorii 13-17 let.

*Jaké „přátelé“ si přidáváte na sociální sítě (Facebook, ICQ, Skype, chat, ...)?  
Zakroužkujte, prosím, pouze jednu možnost.*

Graf 7 (otázka 7)



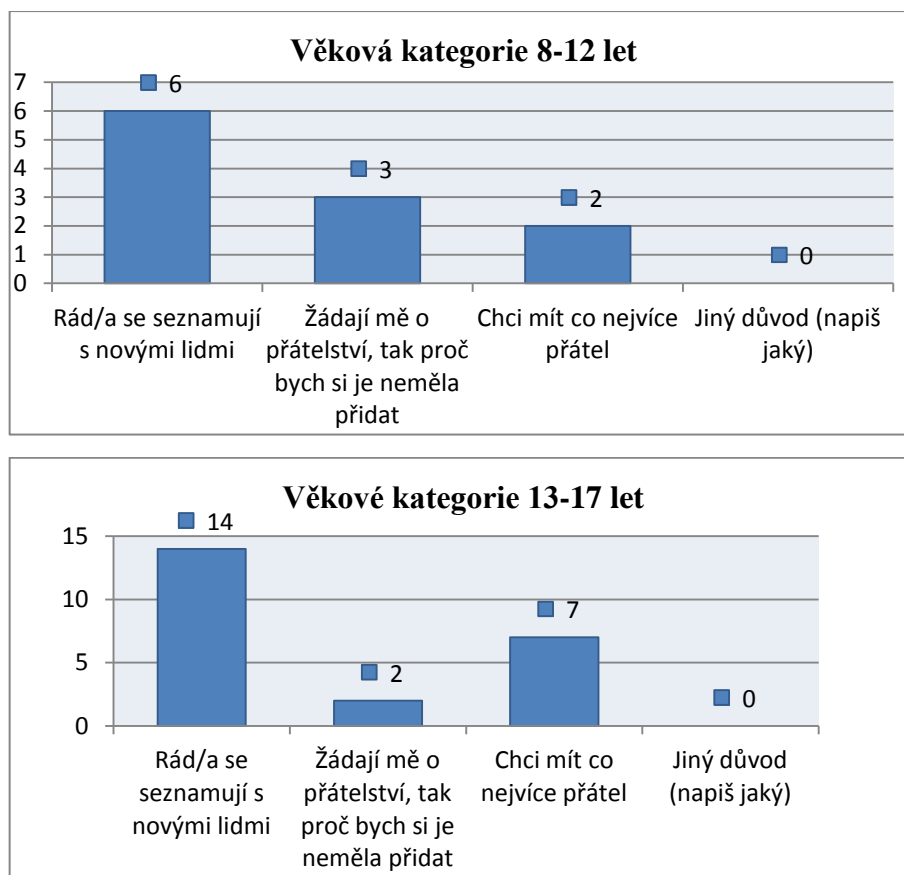
**Zdroj: vlastní výzkum**

Ve věkové kategorii 8-12 let si mezi své přátele přidává 69 (77 %) dětí pouze ty, které zná. 3 (3 %) děti si přidávají mezi své přátele jedince, se kterými se alespoň jednou viděly, 7 (8 %) dětí přátele přátel, i když se s nimi neviděly, 11 (12 %) dětí si přidává do přátel i osoby, které nezná.

Ve věkové kategorii 13-17 let si mezi své přátele přidává 87 (62 %) žáků pouze ty, které zná. 17 (12 %) žáků si přidávají mezi své přátele jedince, se kterými se alespoň jednou viděli, 13 (9 %) žáků přátele přátel, i když se s nimi neviděli, 23 (17 %) žáků si přidává do přátel i osoby, které nezná.

*Důvody, proč si přidávám neznámé „přátele“ (pokud není Vaše odpověď u otázky č. 7 d), tuto otázku, prosím, přeskočte.*

Graf 8 (otázka 8)



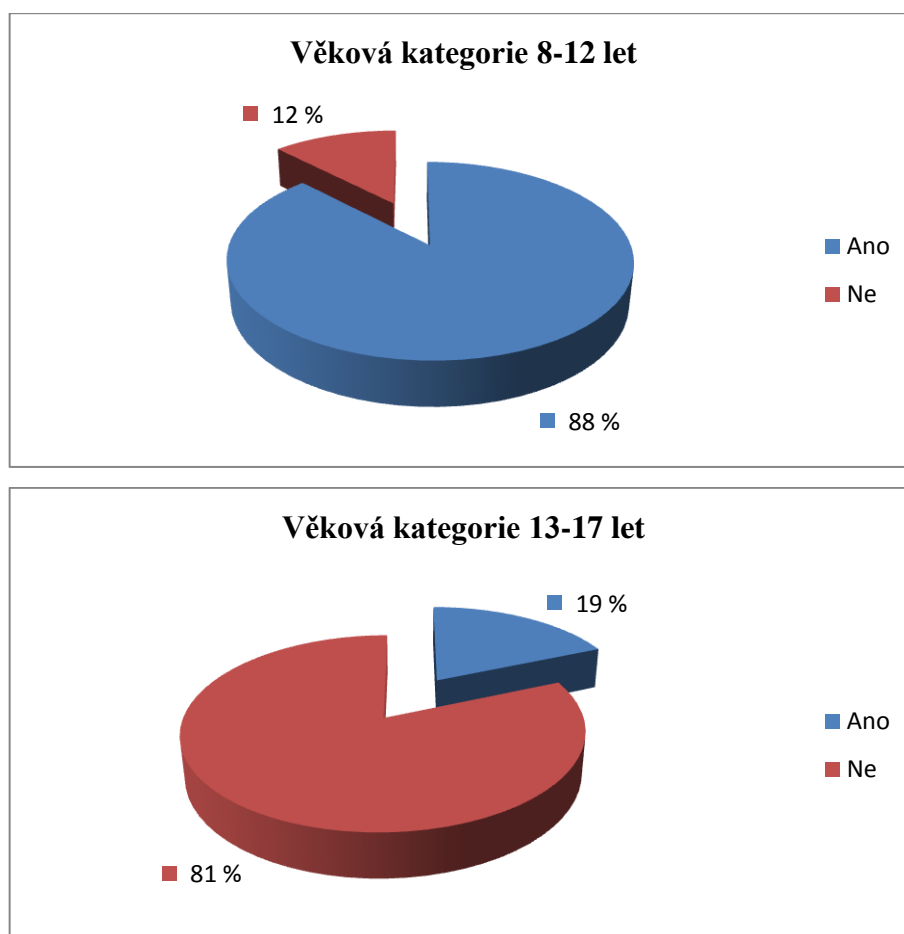
**Zdroj: vlastní výzkum**

Nejčastějším důvodem, proč si děti ve věku 8-12 let přidávají neznámé osoby do seznamu svých „přátel“, je v 6 (54,5 %) případech: *rád/a se seznamuji s novými lidmi*. Na druhém místě je ve 3 (27,2 %) případech: *žádají mě o přátelství, tak proč bych si je neměl/a přidat*. Na třetím místě je ve 2 (18,1 %) případech: *chci mít co nejvíce „přátel“*. Nikdo z respondentů nevedl jiný důvod.

Nejčastějším důvodem, proč si žáci ve věku 13-17 let přidávají neznámé osoby do seznamu svých „přátel“ je ve 14 (60,8 %) případech: *rád/a se seznamuji s novými lidmi*. Na druhém místě je ve 2 (8,6 %) případech: *žádají mě o přátelství, tak proč bych si je neměl/a přidat*. Na třetím místě je v 7 (30,4 %) případech: *chci mít co nejvíce „přátel“*. Nikdo z respondentů nevedl jiný důvod.

*Může být internet podle Vás nebezpečný?*

Graf 9 (otázka 9)



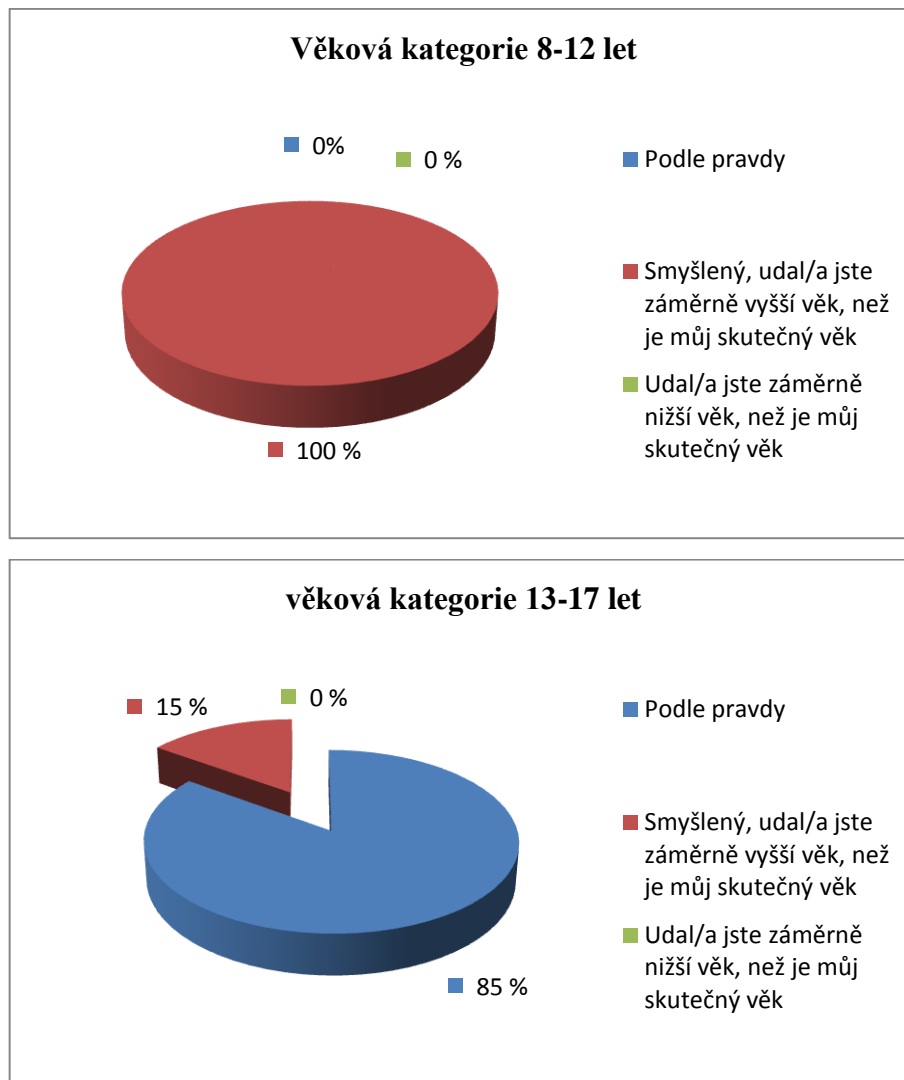
**Zdroj: vlastní výzkum**

V kategorii 8-12 let si myslí 79 (88 %) dětí, že internet je nebezpečný a zbylých 11 (12 %) dětí uvádí, že internet není nebezpečný.

V kategorii 13-17 let si myslí 26 (19 %) žáků, že internet je nebezpečný a zbylých 114 (81 %) žáků uvádí, že internet není nebezpečný.

*Váš věk na sociálních sítích je (týká se to pouze uživatelů Facebooku)*

Graf 10 (otázka 10)



**Zdroj: vlastní výzkum**

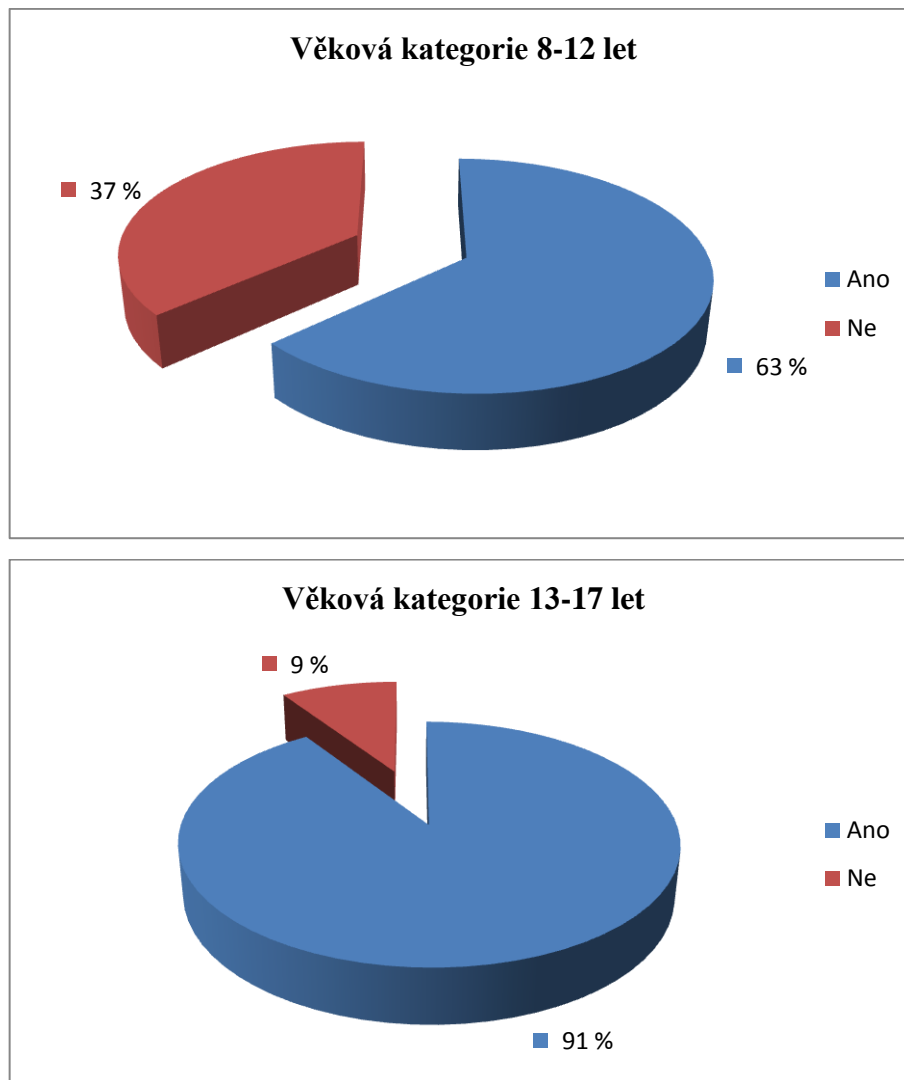
Ve věkové kategorii 8-12 let udaly všechny děti věk vyšší, než je jejich skutečný.

Ve věkové kategorii 13-17 let 119 (85 %) žáků uvedlo svůj skutečný věk, zbylých 21 (15 %) uvedlo věk vyšší. Nikdo neuvedl věk nižší.



*Zveřejňujete své fotografie na internetu?*

Graf 11 (otázka 11)



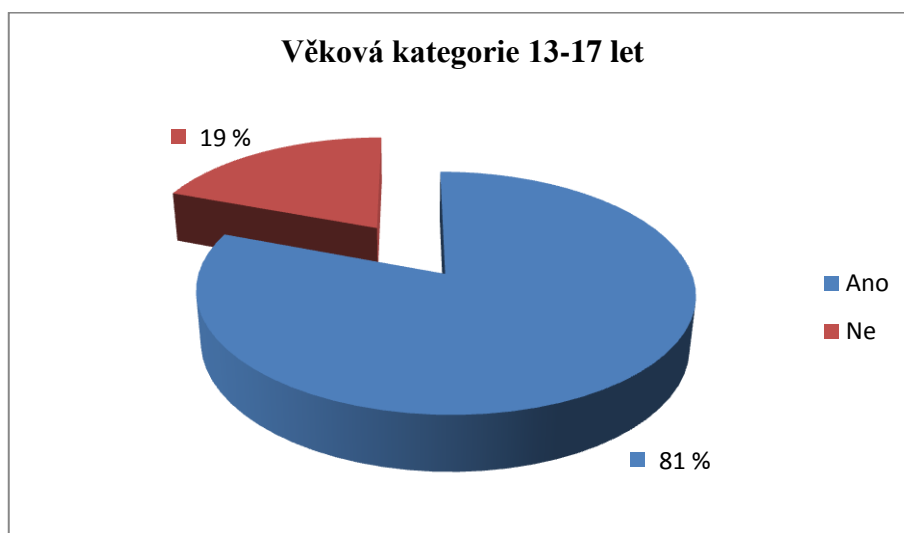
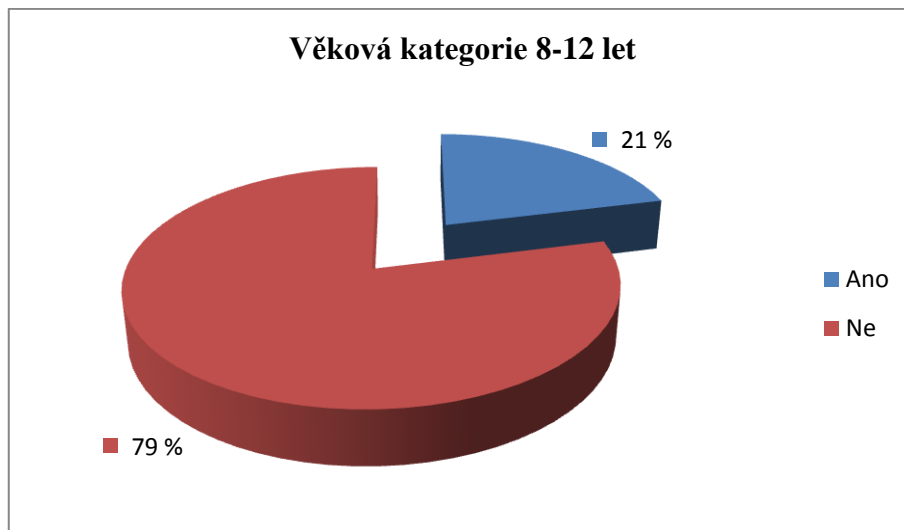
**Zdroj: vlastní výzkum**

Ve věkové kategorii 8-12 let na internetu zveřejňuje své fotografie 57 (63 %) dětí. Zbýlých 33 (37 %) dětí své fotografie na internetu nezveřejňuje.

Ve věkové kategorii 13-17 let na internetu zveřejňuje své fotografie 127 (91 %) žáků. Zbýlých 13 (9 %) žáků své fotografie na internetu nezveřejňuje

*Je podle Vás zveřejňování fotek, fotoalb, ... nebezpečné?*

Graf 12 (otázka 12)



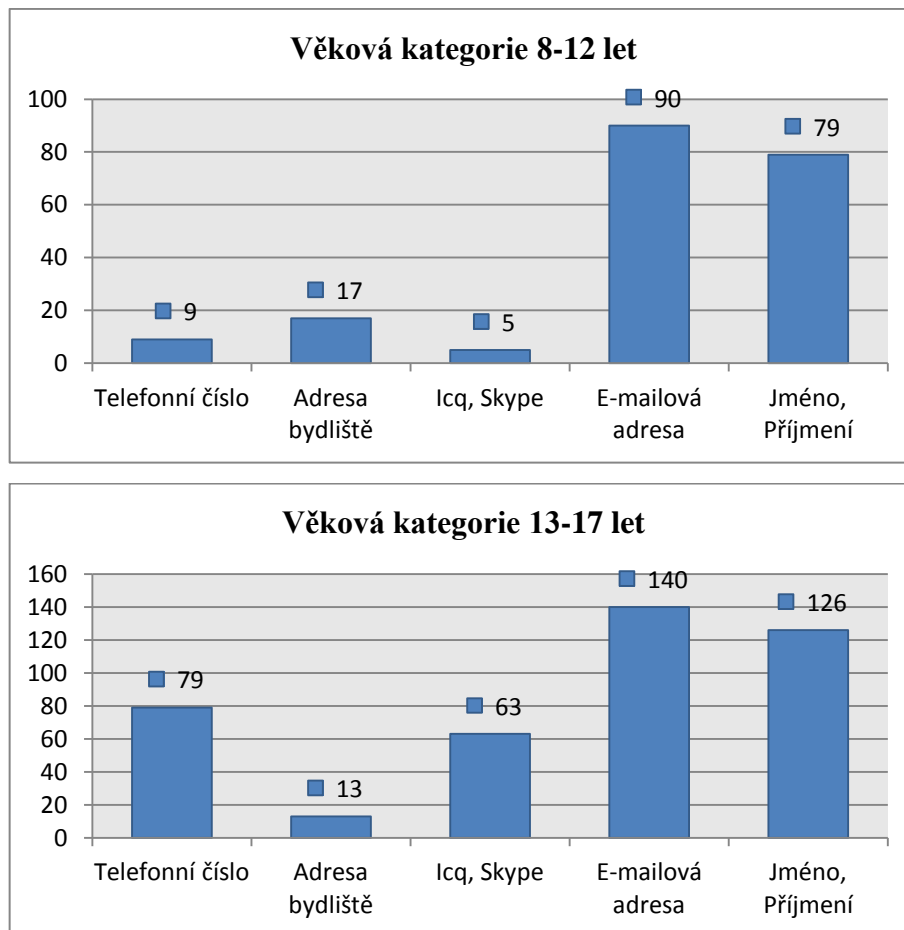
**Zdroj: vlastní výzkum**

Ve věkové kategorii 8-12 let si 19 (21 %) dětí myslí, že zveřejňování fotografií, fotoalb na internetu je nebezpečné, zbylých 71 (79 %) dětí si myslí, že zveřejňování fotografií nebezpečné není.

Ve věkové kategorii 13-17 let si 113 (81 %) žáků myslí, že zveřejňování fotografií, fotoalb na internetu je nebezpečné, zbylých 27 (19 %) žáků si myslí, že zveřejňování fotografií nebezpečné není.

*Kontakty, které máte zveřejněné, jsou:*

Graf 13 (otázka 13)



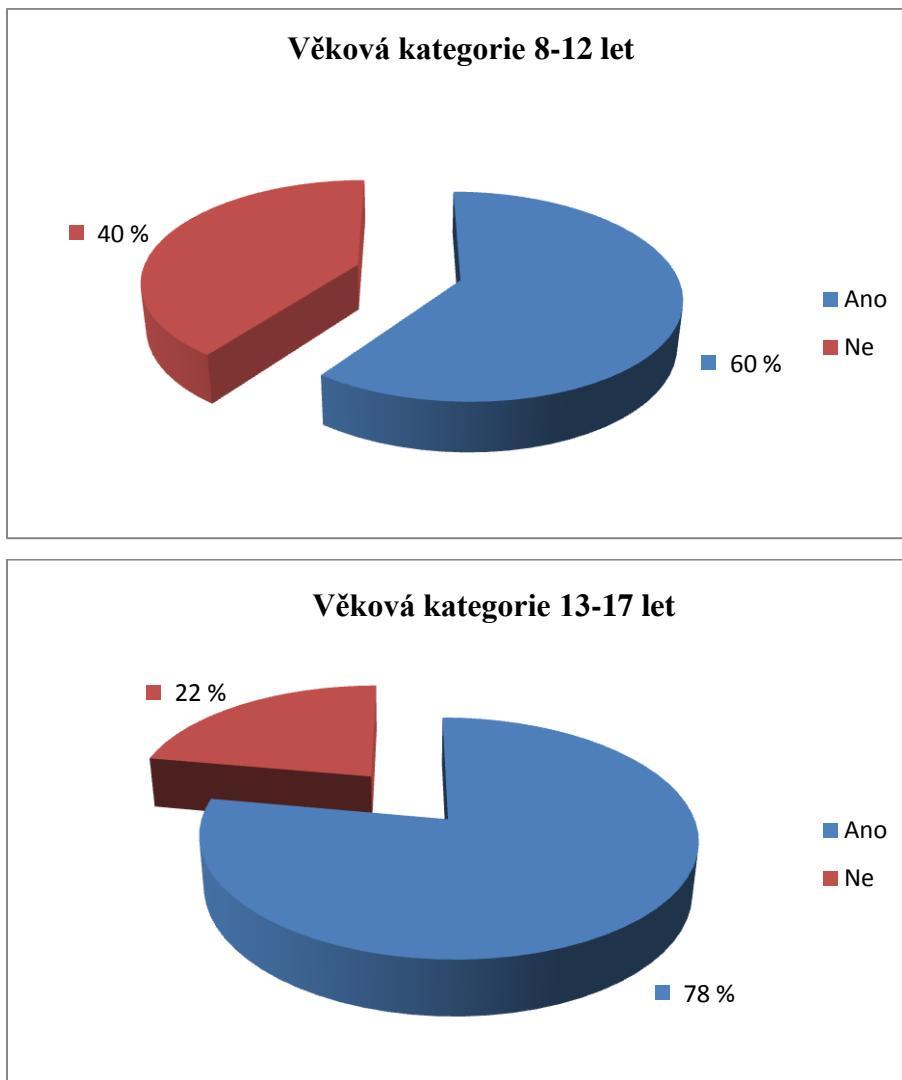
**Zdroj: vlastní výzkum**

Nejčastější kontakt, který dítě ve věkové kategorii 8-12 let zveřejňuje na internetu, je v 90 (100 %) případech e-mailová adresa, na druhém místě je v 79 (87,7 %) případech jméno a příjmení. Na třetím místě je v 17 (18,8 %) případech adresa bydliště, na čtvrtém místě je v 9 (10 %) případech telefonní číslo a na posledním místě se nachází s 5 (5,5 %) případy ICQ, Skype.

Nejčastější kontakt, který žák ve věkové kategorii 13-17 let zveřejňuje na internetu, je ve 140 (100 %) případech e-mailová adresa, na druhém místě je ve 126 (90 %) případech jméno a příjmení. Na třetím místě je v 79 (56,42 %) případech telefonní číslo, na čtvrtém místě je v 63 (45 %) případech ICQ, Skype a na posledním místě se s 13 (9,28 %) případy nachází adresa bydliště.

*Zveřejňujete fotografie, které byly pořízeny u Vás doma?*

Graf 14 (otázka 14)



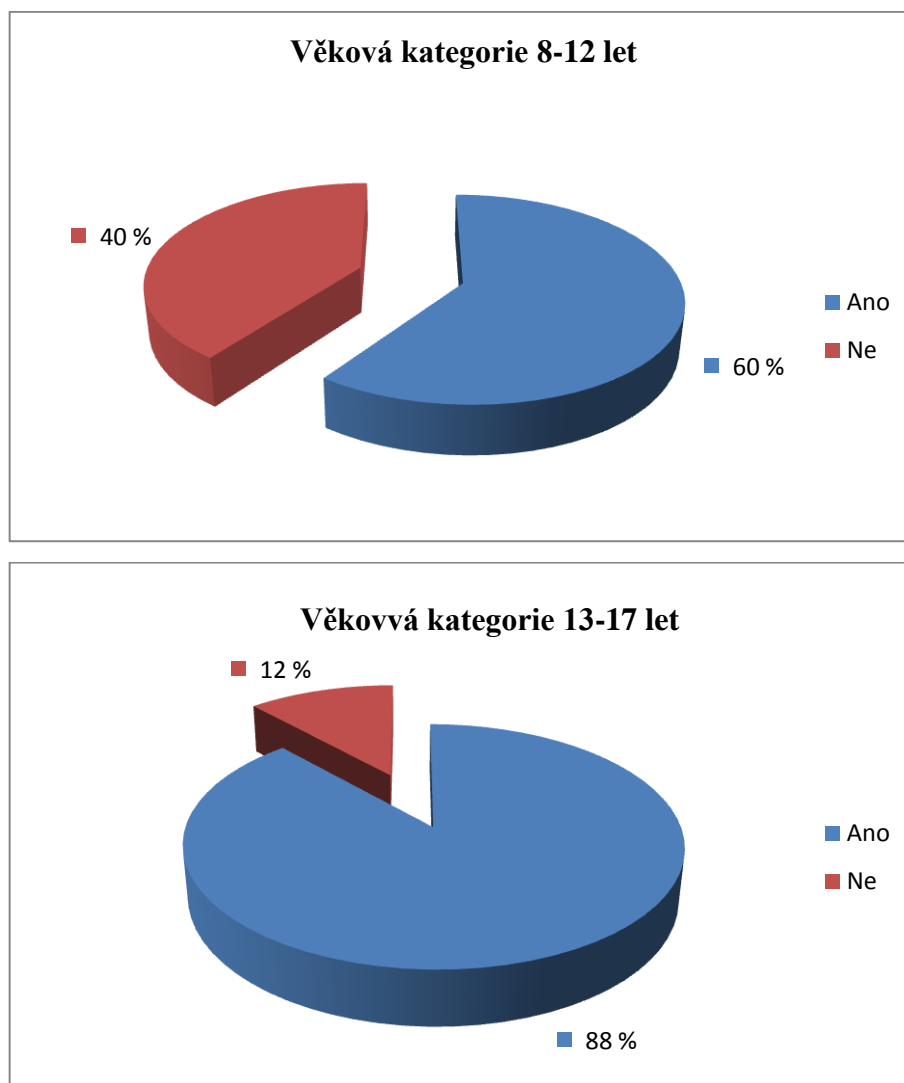
**Zdroj: vlastní výzkum**

Fotografie, které byly pořízeny doma, zveřejňuje ve věkové kategorii 8-12 let 79 (88 %) dětí. Zbýlých 11 (12 %) dětí fotografie pořízené doma nezveřejňuje.

Fotografie, které byly pořízeny doma, zveřejňuje ve věkové kategorii 13-17 let 109 (78 %) žáků. Zbýlých 31 (22 %) žáků fotografie pořízené doma nezveřejňuje.

*Zveřejňujete fotografie členů Vaší rodiny na sociálních sítích bez jejich svolení?*

Graf 15 (otázka 15)



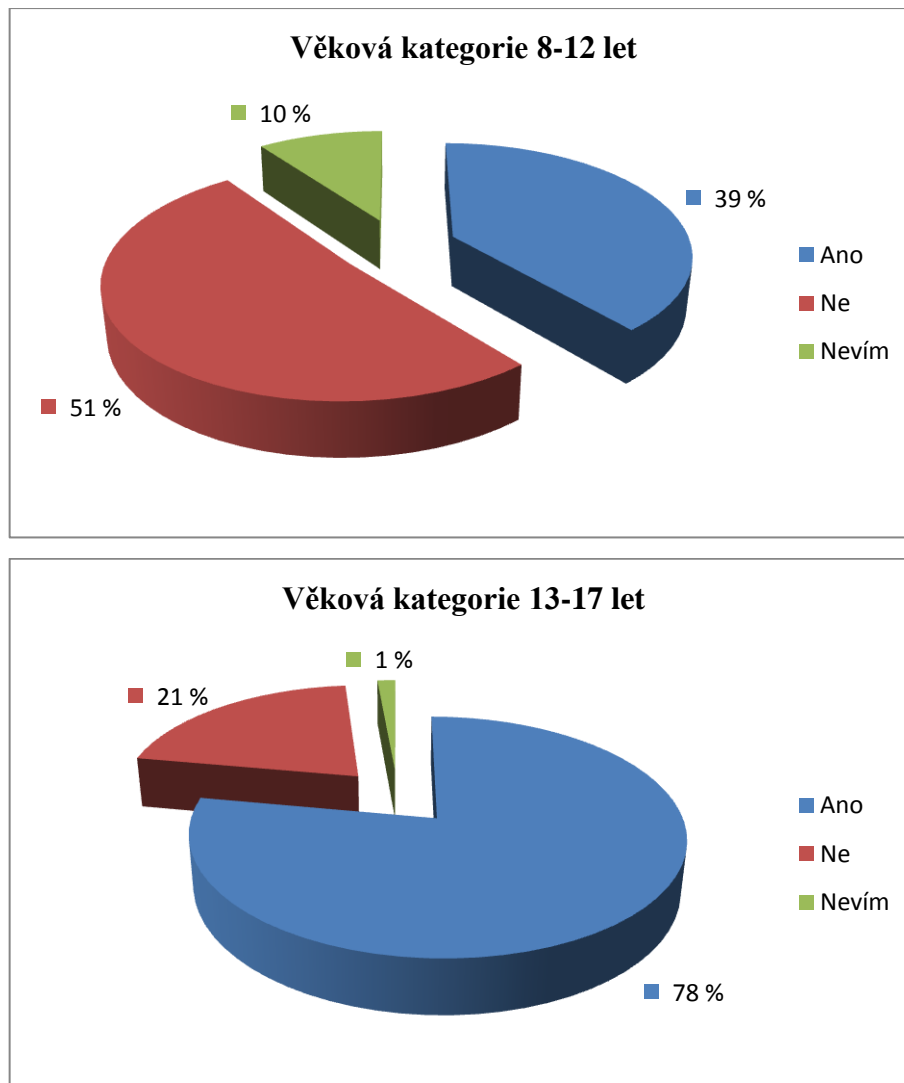
**Zdroj: vlastní výzkum**

Fotografie členů rodiny na sociálních sítích bez jejich svolení zveřejňuje ve věkové kategorii 8-12 let 54 (60 %) dětí. Zbýlých 36 (40 %) dětí fotografie členů rodiny na sociálních sítích bez jejich svolení nezveřejňuje.

Fotografie členů rodiny na sociálních sítích bez jejich svolení zveřejňuje ve věkové kategorii 13-17 let 121 (88 %) žáků. Zbýlých 16 (12 %) žáků fotografie členů rodiny na sociálních sítích bez jejich svolení nezveřejňuje.

*Je podle Vás zveřejňování osobních dat (telefonní číslo, bydliště, e-mailová adresa,...) nebezpečné?*

Graf 16 (otázka 16)



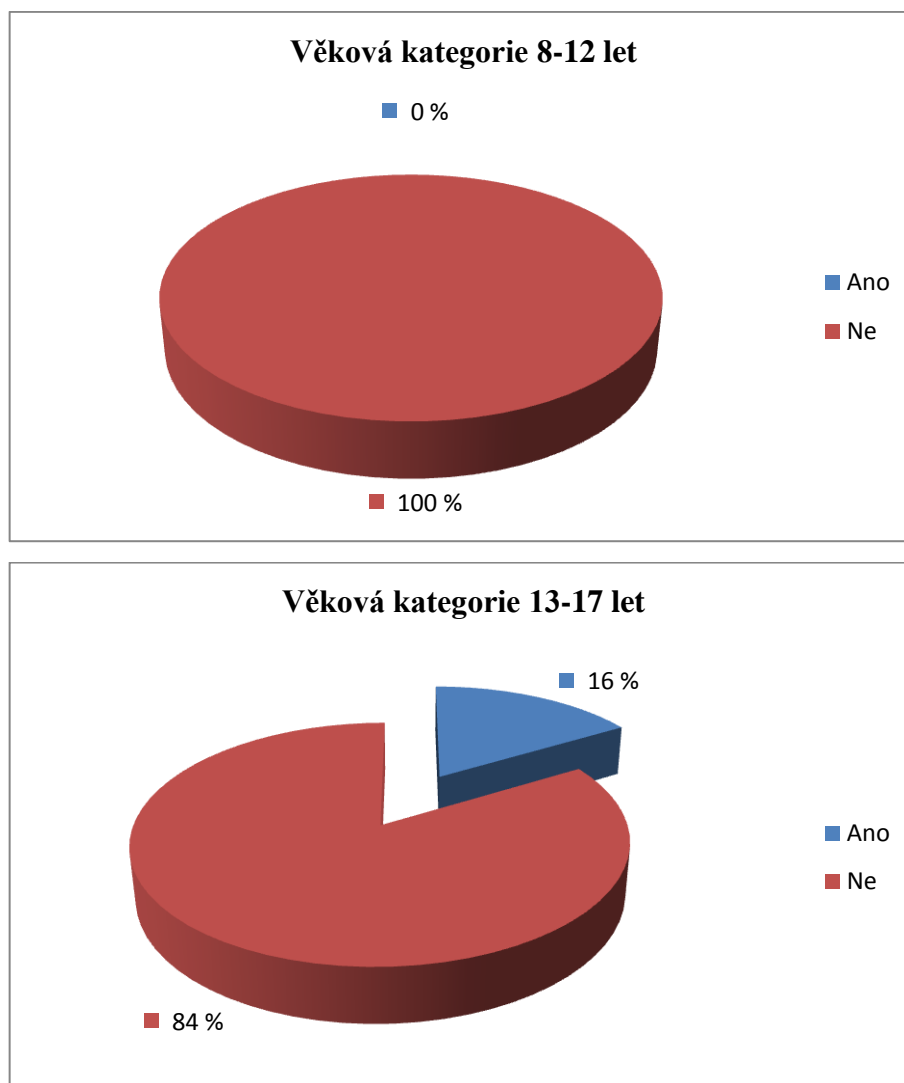
**Zdroj: vlastní výzkum**

Zveřejňování osobních dat (telefonní číslo, bydliště, e-mailová adresa,...) je ve věkové skupině 8-12 let v 35 (39 %) případech považováno za nebezpečné, v 46 (51 %) případech za bezpečné a zbylých 9 (10 %) dětí odpověď neví.

Zveřejňování osobních dat (telefonní číslo, bydliště, e-mailová adresa,...) je ve věkové skupině 13-17 let ve 109 (78 %) případech považováno za nebezpečné, v 29 (21 %) případech za bezpečné a zbylí 2 (1 %) žáci odpověď neví.

*Setkal/a jste se osobně s někým, koho jste poznal/a na internetu?*

Graf 17 (otázka 17)



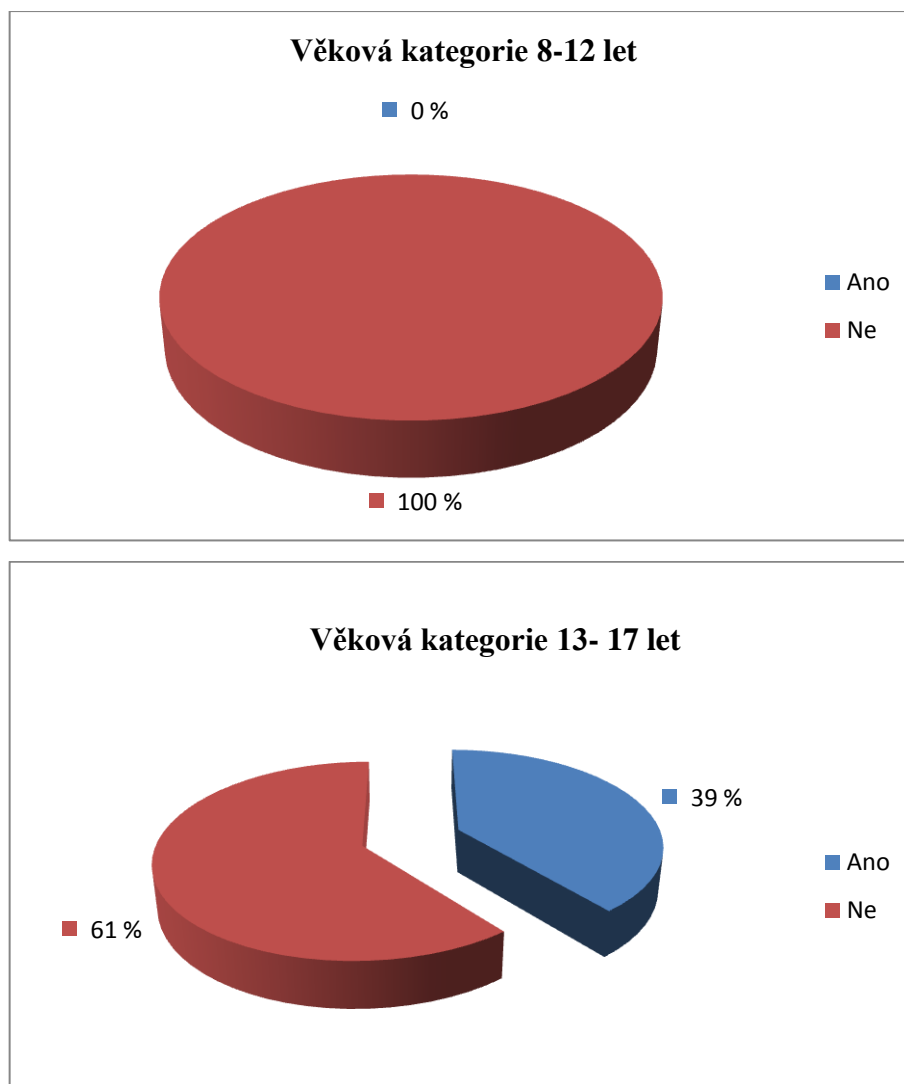
**Zdroj: vlastní výzkum**

Nikdo z dotazovaných dětí ve věkové kategorii 8-12 let se osobně s někým, koho poznal na internetu, nesetkal.

Ze 140 dotazovaných ve věkové kategorii 13-17 let se osobně setkalo s někým, koho poznalo na internetu 23 (16 %) žáků, zbylých 117 (84 %) žáků se s nikým, koho potkali na internetu, nesetkalo.

*Řekl/a jste někomu, že jdete na schůzku s někým, koho znáte jenom z internetu?  
(pokud byla Vaše odpověď u otázky č. 17 (Ne), tuto otázku, prosím, přeskočte.)*

Graf 18 (otázka 18)



**Zdroj: vlastní výzkum**

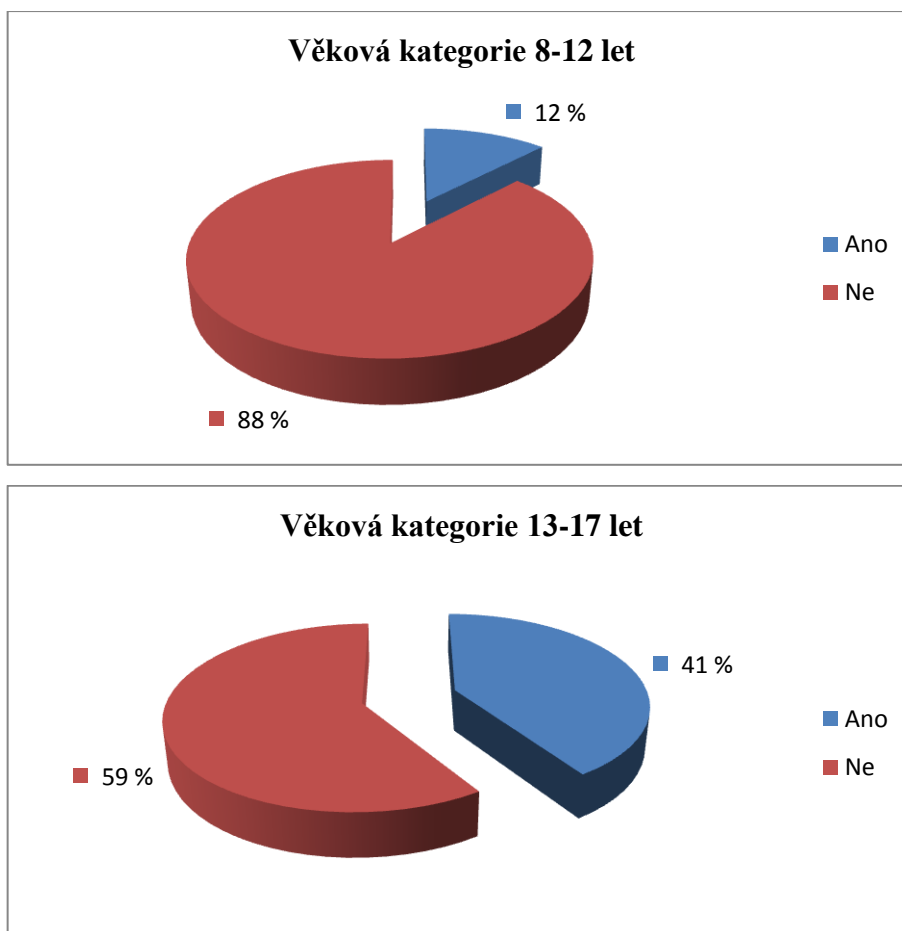
Jelikož se ve věkové kategorii 8-12 let žádné z dotazovaných dětí neseťkalo s někým, koho poznalo na internetu, je grafické znázornění zbytečné.

Ze 140 dotazovaných ve věkové kategorii 13-17 let se osobně setkalo s někým, koho poznalo na internetu 23 (16 %) žáků. Z tohoto počtu se pouze 9 (39 %) žáků někomu svěřilo a zbylých 14 (61 %) žáků se nesvěřilo nikomu.



*Ublížil/a jste někdy (zesměšňováním, šikanováním, vydíráním, vyhrožováním, pomlouváním) prostřednictvím sociální sítě (facebook, chat, ICQ) někomu?*

Graf 19 (otázka 19)



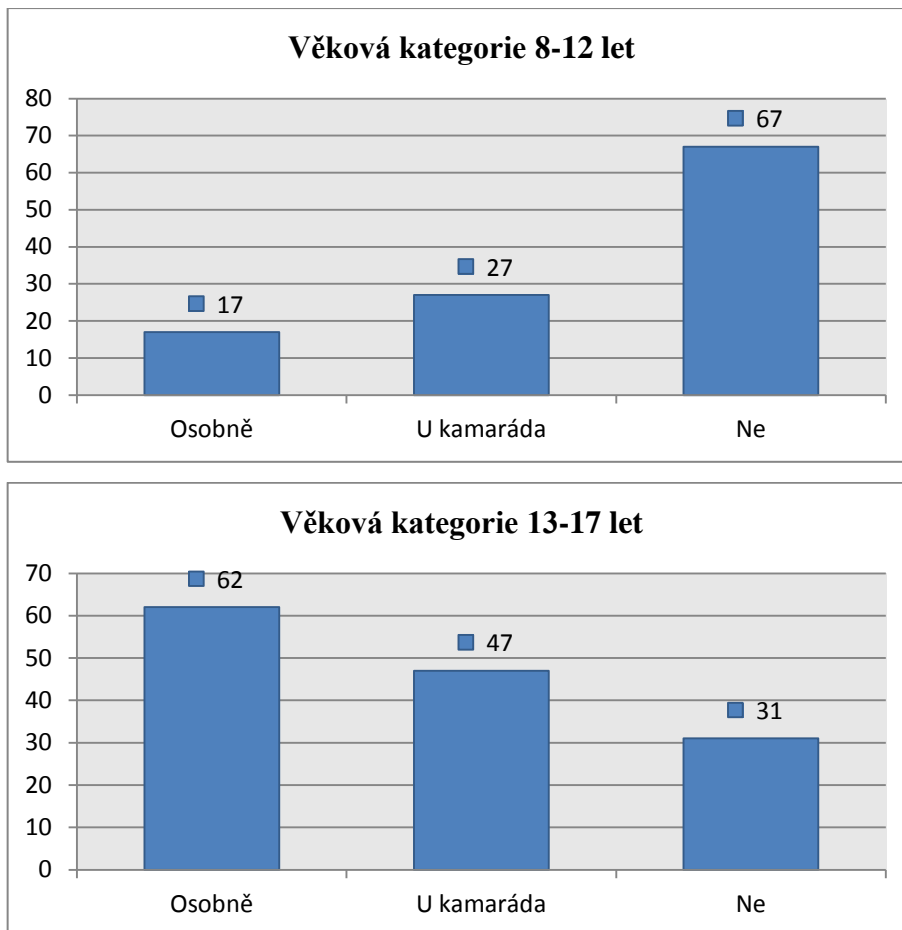
**Zdroj: vlastní výzkum**

Z věkové skupiny 8-12 let ublížilo (zesměšňováním, šikanováním, vydíráním, vyhrožováním, pomlouváním) prostřednictvím sociální sítě (Facebook, Chat, ICQ,...) 11 (12 %) dětí. Zbýlých 79 (88 %) dětí nikomu na sociálních sítích neublížilo.

Z věkové skupiny 13-17 let ublížilo (zesměšňováním, šikanováním, vydíráním, vyhrožováním, pomlouváním) prostřednictvím sociální sítě (Facebook, Chat, ICQ,...) 57 (41 %) žáků. Zbýlých 83 (59 %) žáků nikomu na sociálních sítích neublížilo.

*Setkal/a jste se s kyberšikanou? (zesměšňováním, šikanováním, vydíráním, vyhrožováním prostřednictvím internetu, mobilního telefonu, ...)?*

Graf 20 (otázka 20)



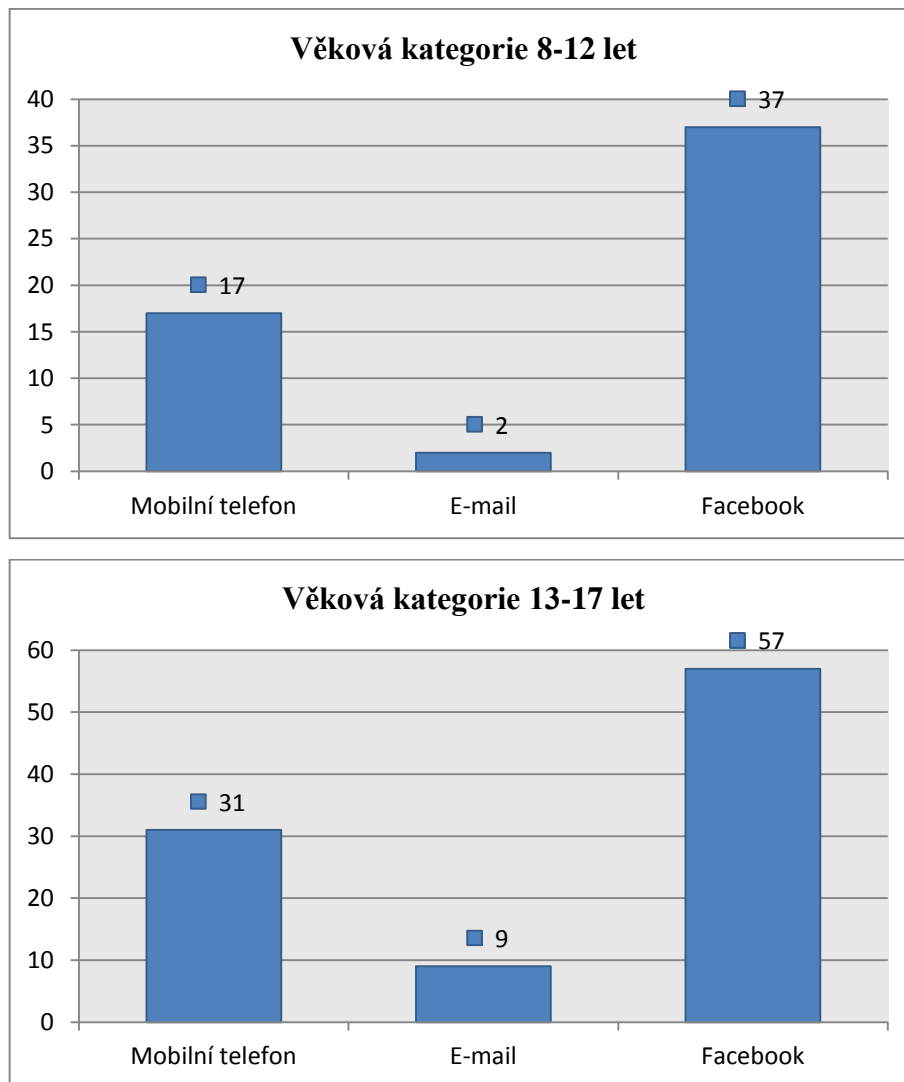
**Zdroj: vlastní výzkum**

Ve věkové skupině 8-12 let se s kyberšikanou prostřednictvím internetu nebo mobilního telefonu setkalo osobně 17 (18,8 %) dětí, u kamaráda 27 (30 %). Zbýlých 67 (74,4 %) dětí se s kyberšikanou nesetkalo.

Ve věkové skupině 13-17 let se s kyberšikanou prostřednictvím internetu nebo mobilního telefonu setkalo osobně 62 (44,2 %) žáků, u kamaráda 47 (33,5 %). Zbýlých 31 (22,1 %) žáků se s kyberšikanou nesetkalo.

*Pokud jste se setkal/a s kyberšikanou, bylo to prostřednictvím:*

Graf 21 (otázka 20 (a))



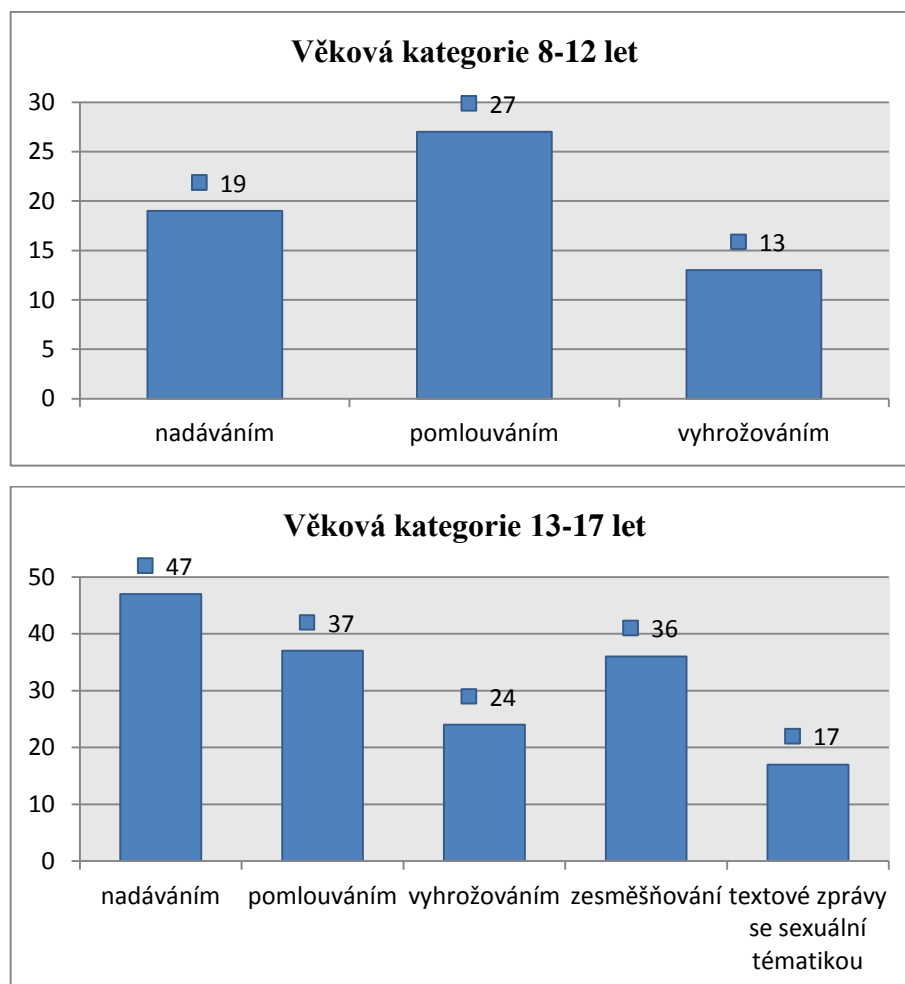
**Zdroj: vlastní výzkum**

Nejčastějším prostředkem kyberšikany ve věkové skupině 8-12 let je s počtem 37 (41,1 %) odpovědí Facebook následovaný mobilním telefonem s 17 (18,8 %) odpověďmi. Na posledním místě je ve 2 (2,2 %) případech e-mail.

Nejčastějším prostředkem kyberšikany ve věkové skupině 13-17 let je s počtem 57 (40,7 %) odpovědí Facebook následovaný mobilním telefonem s 31 (22,1 %) odpověďmi. Na posledním místě je v 9 (6,4 %) případech e-mail.

*Pokud ano, s čím?*

Graf 22 (otázka 20 (b))



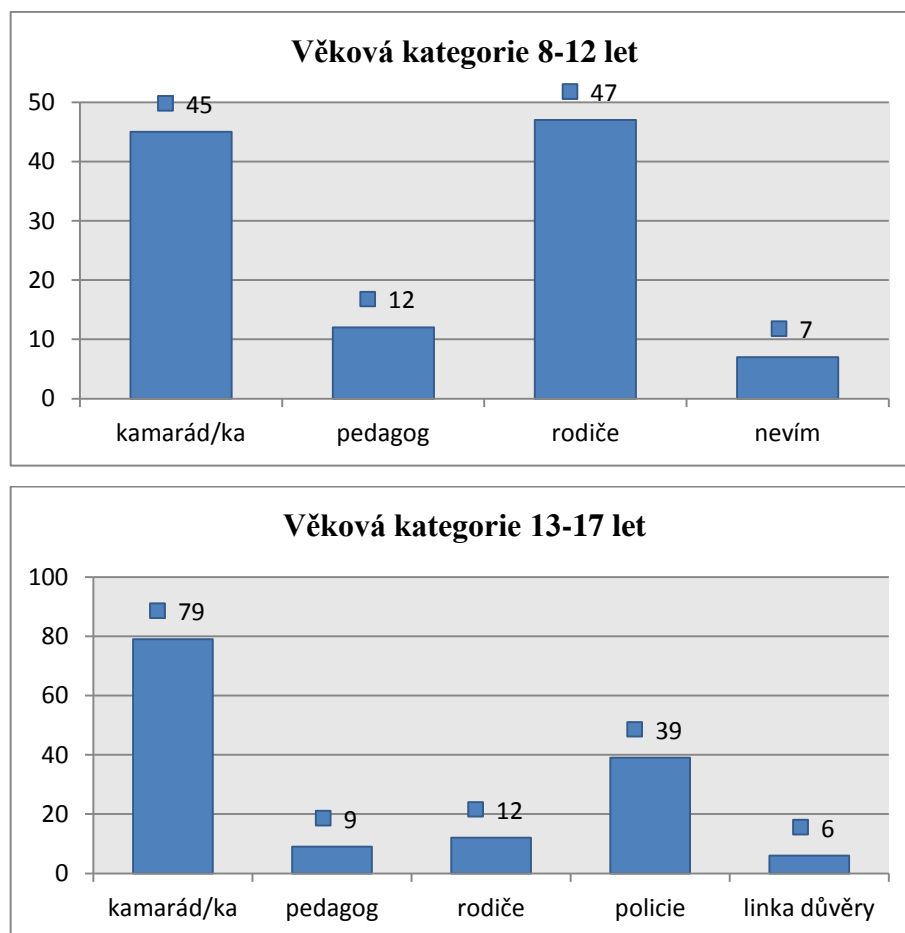
**Zdroj: vlastní výzkum**

U věkové kategorie 8-12 let, se děti nejčastěji setkávají s pomlouváním. S pomluvou se setkaly ve 27 (30 %) případech, dále pak v 19 (21,1 %) případech s nadáváním a ve 13 (14,4 %) případech s vyhrožováním.

U věkové kategorie 13-17 let, se žáci nejčastěji setkávají s nadáváním. S nadávkou se setkali ve 47 (33,5 %) případech, dále pak ve 37 (26,4 %) případech s pomlouváním. Na třetím místě je ve 36 (25,7 %) případech zsměšňování, na čtvrtém místě ve 13 (15 %) případech s vyhrožování a na posledním místě jsou v 17 (12,1 %) případech textové zprávy se sexuálním podtextem.

*Kde byste hledal/a pomoc v případě, že jste byl/a obětí kyberšikany?*

Graf 23 (otázka 20 (c))



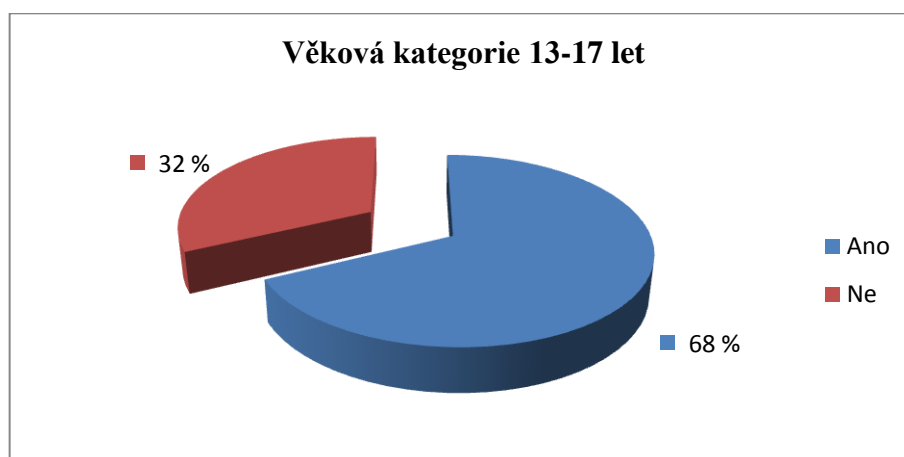
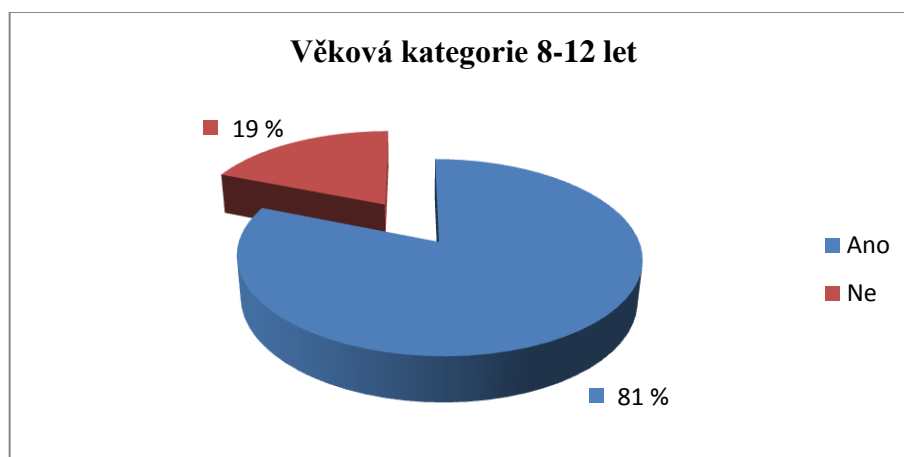
**Zdroj: vlastní výzkum**

Pokud by se ve věkové kategorii 8-12 let děti setkaly s kyberšikanou, ve 47 (52,2 %) případech by hledaly pomoc u rodičů. Ve 45 (50 %) případech by hledaly pomoc u kamaráda, ve 12 (13,3 %) případech u pedagoga a v 7 (7,7 %) případech by děti nevěděly, na koho se obrátit. Některé děti uvedly více možností.

Pokud by se ve věkové kategorii 13-17 let žáci setkali s kyberšikanou, v 79 (56,4 %) případech by hledali pomoc u kamaráda. V 39 (27,8 %) případech by hledali pomoc u policie, ve 12 (8,5 %) případech u rodičů, v 9 (6,42 %) případech u pedagoga a v 6 (4,28 %) případech by žáci volali na linku důvěry.

*Máte s rodiči stanovena pravidla pro používání internetu (např.: zákaz uvádění osobních údajů, možnost navštěvovat internet pouze v určité době, zákaz navštěvování určitých stránek,...)?*

Graf 24 (otázka 21)



**Zdroj: vlastní výzkum**

Z dotazovaných ve věku 8-12 let má 73 (81 %) dětí stanovena pravidla pro chování na internetu. Zbýlých 19 % (17) dětí žádnou dohodu o chování na internetu nemá.

68% žáků ve věkové kategorii 13-17 let má od rodičů určená pravidla pro chování na internetu. Zbýlých 45 (32%) žáků žádnou dohodu s rodiči nemá.

## 5. Diskuse

Diskuse je zaměřena na srovnání výsledků získaných v praktické části za pomoci provedeného výzkumu s názory odborníků věnujících se problematice virtuálních sociálních sítí a jejich výzkumy. Jako hlavní cíl bylo v této práci stanoveno zmapovat možné nebezpečí, které souvisí s užíváním virtuálních sociálních sítí žáky 3.-9. tříd základních škol a 1.-2. ročníku středních škol.

Pro dosažení tohoto cíle byli respondenti na základě věku rozděleni do dvou skupin. První skupina (90 respondentů) zahrnovala děti ve věku od 8 do 12 let. Do druhé skupiny (140 respondentů) spadali dotazovaní ve věku od 13 do 17 let. Věkové rozložení těchto skupin bylo zvoleno z důvodu verifikace pravdivosti hypotézy H1: *Sít' Facebook navštěvují děti mladší 13 let.*

Tato bakalářská práce je zpracována na téma: *Negativa virtuálních sociálních sítí.* Kdybychom hledali původ slova sociální síť, nalezneme ho v sociologii. Klener (1996) uvádí, že se pojem sociální síť stal odborným termínem sociologie na přelomu 50.-60. let 20. století a slouží k podchycení společenských vztahů překračující uzavřené hranice skupin (rodin, spolků, sdružení, ...). Jak uvádí Vysekalová (2012), v současné době si pod pojmem sociální síť představíme spíše virtuální sítě umožňující lidem obousměrnou komunikaci prostřednictvím internetu. Pojem sociální síť je tedy virtuálně propojenou skupinou jedinců, jejíž podstatou je vytváření virtuálních vztahů mezi uživateli a vzájemné sdílení nejrůznějších informací prostřednictvím internetu.

V současné době můžeme slyšet hlasitá varování před možnými riziky spojenými s virtuálními sociálními sítěmi. Výzkumná část teoretické práce je zaměřena především na nový fenomén – kyberšikanu, jeden z možných negativních dopadů sociálních sítí.

Důležitou roli ve zkoumané problematice hraje možnost přístupu dětí k internetu. Dle Vašutové (2010) vzrůstá počet dětí, které mají ve svém pokoji vlastní počítač s připojením na internet. Výzkum tento trend potvrzuje. Dále bylo zjištěno, že s věkem vzrůstá počet těchto dětí. Svůj počítač s připojením k internetu má téměř polovina dětí ve věku 8-12 let a naprostá většina dětí ve věku 13-17 let. Většina dětí má navíc kromě přístupu na internet ze svého vlastního pokoje také přístup prostřednictvím mobilního

telefonu, jiných přenosných zařízeních či počítače, který se nachází v domácím prostředí, ovšem ne ve vlastním pokoji. Jen mizivá většina dětí má přístup k internetu pouze prostřednictvím počítače umístěném mimo domov (graf 3).

V okamžiku, kdy zjišťujeme, že naprostá většina dětí má možnost přístupu na internet, vyvstávají otázky: Mají rodiče kontrolu nad přítomností svých dětí na internetu? Jsou děti obeznámeny s pravidly, kterými se mají na internetu řídit? Handl (2009) uvádí, že kontrola rodičů nad připojením svých dětí na internet je velmi důležitá, jelikož naprostá většina dětí se připojuje k internetu z domova. Říká, že pravidla stanovená rodiči pro používání internetu mizí se vzrůstajícím věkem dětí. Výzkum tuto informaci potvrdil. I přes tuto skutečnost má však více než polovina dětí (68 %) ve věku 13-17 let stanovená pravidla při práci na internetu (graf 24).

Dle Greena je čas strávený dětmi na internetu stále více věnován sociálním sítím, přičemž typickým příkladem je nejrozšířenější celosvětová sociální síť Facebook. Odborníci odhadují, že jedna ze sedmi minut strávených na celém světě na internetu, připadá právě této sociální síti. Z výzkumu vyplývá, že naprostá většina dětí užívá tuto sociální síť. Alarmující je fakt, že mezi uživatele Facebooku se řadí i děti mladší 13 let, které záměrně uvedly vyšší věk, aby se mohly na sociální síti zaregistrovat (graf 4, graf 10). K obdobnému výsledku dospěla i Vašutová (2010), která uvádí, že zhruba 2 % ze všech uživatelů Facebooku jsou mladších 13 let. Nováková (2009) uvádí, že ve světě Facebooku o sobě děti prozrazují velké množství informací, aniž by si uvědomovaly následky takového chování. K této problematice se vyjadřuje také Kopecký (2012), který říká, že děti skutečně ve velké míře sdílejí osobní údaje, přičemž nejčastěji sdílejí jméno a příjmení, dále e-mailovou adresu a fotografii svého obličeje. Výzkum (graf 13) ukazuje, že děti sdílejí osobní údaje, přičemž nejčastěji e-mailovou adresu, jméno a příjmení. Děti ve věkové kategorii 13-17 let navíc často sdílejí i telefonní číslo, ICQ a Skype. Zatímco téměř polovina dotazovaných z mladší věkové kategorie je přesvědčena o tom, že zveřejňování osobních informací jim nemůže žádným způsobem ublížit, zhruba tři čtvrtiny starších respondentů jsou přesvědčeny, že takové chování rizikové je (graf 16). Uvědomování si možných rizik zveřejňování osobních údajů na internetu tedy vzrůstá s věkem, to ovšem nemá vliv na výskyt zveřejněných dat.



Z výzkumu dále vyplývá, že většina dětí zveřejňuje na internetu své fotografie, přičemž mladší děti si možné riziko takového chování opět nepřipouštějí. Starší žáci si možné negativní dopady uvědomují (graf 11, graf 12). Většina dotazovaných navíc zveřejňuje fotografie z prostředí svého domova bez svolení členů rodiny (graf 14, graf 15), čímž dochází k narušení rodinného soukromí. Vágnerová a kol. (2011) se také vyjadřuje k narušení soukromí rodiny, kdy tuto problematiku spojuje mimo jiné s kyberšikanou, jedním z možných negativních dopadů virtuálních sociálních sítí. Můžeme tedy říct, že sociální virtuální sociální sítě skutečně rodinné soukromí narušují.

Varující jsou fakta týkající se výskytu kyberšikany. S některou z forem či projevů kyberšikany se dle Kopeckého a kol. (2012) setkala zhruba polovina českých dětí. Dle výzkumu se s kyberšikanou setkala čtvrtina českých žáků (8-12 let). U starší věkové skupiny žáků (13-17 let) se tento počet rapidně zvyšuje na zhruba tři čtvrtiny žáků (graf 20). Co se týče prostředků kyberšikany Vašutová a kol. (2010) uvádí mezi nejčastější prostředky: SMS a MMS, e-mailovou komunikaci, chaty a diskuse. Výzkum zaznamenal jiné výsledky, kdy hlavním prostředkem kyberšikany se stala jednoznačně virtuální sociální síť Facebook, dále pak mobilní telefon (graf 21). Tento rozdíl může být dán rozdílným věkovým rozmezím dotazovaných jedinců, kdy výzkumný vzorek Vašutové a kol. (2010) tvoří studenti vysokých škol.

Kopecký a kol. (2012) uvádí, že zhruba třetina dětí se setkala s verbálními útoky, tedy ponižováním, urážením a ztrapňováním. Výzkum přináší u mladší věkové skupiny (8-12 let) skutečnost, že největší část dětí se setkala zejména s pomlouváním, dále nadáváním a vyhrožováním. U žáků starší věkové kategorie (13-17 let) se přidává k těmto formám kyberšikany také zesměšňování a textové zprávy se sexuální tematikou (graf 22).

Varující je skutečnost uvedená Handlem (2009), který říká, že třetina českých dětí se setkala s tím, aby je oslovila neznámá osoba, přičemž desetina z těchto dotazovaných se s neznámým jedincem skutečně setká. Výzkum prokazuje, že počet dětí, které se setkaly s neznámou osobou, vzrůstá s věkem. Zatímco děti mladší věkové kategorie tuto zkušenost nezažily, každé šesté dítě ze sta (ve věkové skupině 13-17 let) se setkalo s neznámou osobou. Více než polovina těchto dětí by nikomu nesvěřila, že se tato

schůzka uskuteční. S kyberšikanou by se dle Kopeckého (2012) svěřily děti spíše rodičům než pedagogům. Rodičům by se s kybernetickou agresí nesvěřila zhruba pětina korespondentů, k pedagogům by neměla důvěru třetina korespondentů. Výzkum opět prokázal, že se reakce dětí na kybernetickou šikanu mění v závislosti na věku. Starší věková skupina by se méně často svěřila rodičům, ale jejich důvěra se rozšířila směrem k policii a linkám důvěry.

## 6. Závěr

Tato práce se zabývá informačně komunikačními technologiemi, jejich riziky, zejména kyberšikanou. Cílem bakalářské práce je zmapovat možné nebezpečí, které souvisí s užíváním virtuálních sociálních sítí žáky 3.-9. tříd základních škol a 1.-2. ročníků středních škol.

Výzkum byl proveden kvantitativní metodou při využití dotazníkového šetření s žáky základních a středních škol v Písku. Výzkumný vzorek se skládal z 230 respondentů.

Na začátku práce byly stanoveny 2 hypotézy.

Hypotéza 1: *Sít' Facebook navštěvují děti mladší 13 let.* Tato hypotéza se v mém průzkumu ukázala jako platná. Na testovaném vzorku dětí ve věku 8-12 let se prokázalo, že 44 % dětí navštěvuje sociální síť Facebook a to přesto, že věkový limit pro zřízení účtu na této síti je 13 let. Zde je patrné, že všechny tyto děti lhaly o svém skutečném věku.

Hypotéza 2: *Virtuální sociální sítě narušují rodinné soukromí.* Z průzkumu vyplývá, že 88 % dětí ve věkové kategorii 8-12 let zveřejňuje fotografie z domácího prostředí, zbylých 12 % dětí fotografie na internetu nezveřejňuje. 60 % dětí, které vystavují fotografie členů rodiny na virtuálních sociálních sítích, tak činní bez vědomí těchto osob. Věková kategorie 13-17 let se procentuálně shoduje s první věkovou skupinou, 88 % dětí starší věkové kategorie tedy na sociálních sítích zveřejňuje fotografie členů rodiny. 78 % starších dotazovaných dětí zveřejňuje fotografie svých příbuzných bez jejich souhlasu na virtuálních sociálních sítích. Tímto je hypotéza *H2* potvrzena.

Výzkum prokázal, že virtuální sociální sítě jsou pro děti a mládež rizikovým prostorem. Z výsledků vyplývá, že je zapotřebí před riziky virtuálních sociálních sítí více informovat nejen děti, ale i pedagogy a rodiče. Na zvyšování informovanosti, prevenci a vhodných opatřeních proti kybernetické šikaně a možného nebezpečí, které souvisí s užíváním virtuálních sociálních sítí, je v České republice zaměřeno několik projektů. Jako jsou např.: E-Bezpečí (příloha č. 5), Seznam se bezpečně (příloha č. 6),

Safer Internet (příloha č. 7), E-Nebezpečí pro učitele (příloha č. 8) apod. Realizování preventivních programů na kyberšikanu v prostředí školy by mělo být součástí vzdělávacího procesu již od raného věku žáků.

Bakalářskou práci lze využít jako informativní materiál pro výchovné poradce, pedagogy a rodiče základních a středních škol.

## 7. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

### *Publikace*

- BARTLÍKOVÁ, K., 2010. *Prostředky kyberšikany*. In: VAŠUTOVÁ, M., a kol., 2010. *Proměny šikany ve světě nových médií*. Vyd. 1. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 226 s. ISBN 978-80-7368-858-5
- BAŠTECKÁ, B. A kol., 2005, *Terénní krizová práce: Psychosociální intervenční týmy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 300 s. ISBN 978-80-247-6715-4
- BEDNÁŘ, V., 2011, *Internetová publicistika*. Vyd. 1. Praha: Grada, 210 s. ISBN 978-80-247-3452-1
- CASPI, A., GORSKY, P., 2006. *Nejčastější důvody lhaní na internetu*. In: KONEČNÝ, Š., 2011. *Fenomén lhaní v prostředí internetu*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, s. 39. ISBN 978-80-210-5488-2
- GREEN, R. Facebook: Líbí se vám? *Respekt: Svět technologických novinek*. 21. 5. 2012, s. 16-24. ISSN 0862-6545
- HINDUJA, S., PATCHIN, W., 2009. *Bullying beyond the schoolyard: preventing and responding to cyberbullying*. In: VAŠUTOVÁ, M. a kol., 2010. *Proměny šikany ve světě nových médií*. Vyd. 1. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 226 s. ISBN 978-80-7368-858-5
- HORSKÁ, B., 2010. *Internet jako cesta pomoci: Internetové poradenství pro pomáhající profese*. Vyd. 1. Praha: Slon, 198 s. ISBN 978-80-7419-034-6.
- JIROVSKÝ, V., 2007. *Kybernetická kriminalita: nejen o hackingu, crackingu, virech a trojských koních bez tajemství*. Vyd. 1. Praha: Grada, 240 s. ISBN 80 247-1561-9
- KAVALÍR, A., ROTTOVÁ, N., 2009. *Kyberšikana a její prevence: Příručka pro učitele*. Plzeň: Člověk v tísni, o.p.s. Statutární město Plzeň, ISBN 978 80 86961-78-1
- KITLIŇSKÁ, J. 2009. *Oběť kyberšikany*. In ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J., KIMPLOVÁ, T. a kol., 2009. *Aktuální otázky pedagogiky, psychologie*

*a výchovného poradenství V.* Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, s. 194-199. ISBN 978-80-7368-766-3

- KLENER, P. (ed.), 1996. *Velký sociologický slovník II.* Vyd. 1. Praha: Karolinum, s. 986 ISBN 80-7184-310-5
- KOLÁŘ, M., 2011. *Nová cesta k léčbě šikany.* Vyd. 1. Praha: Portál, 336 s. ISBN 978-80-7367-871-5
- KONEČNÝ, Š. 2011. *Fenomén lhaní v prostředí internetu.* Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 122s. ISBN 978-80-210-5488-2
- KULHÁNKOVÁ, H., ČAMEK, J., 2010, *Fenomén Facebook: Objevte možnosti, která vám otevřou svět. Pro juniory, ženy, muže, seniory, společnosti, ...* Vyd. 1. Kladno: Jakub Čamek – BigOak, 128 s. ISBN 978-80-904764-0-0
- LAUDER, S. Spolu, ale sami: Máme raději digitální technologie nebo skutečné lidi?. *RESPEKT: Svět technologických novinek.* 21. 5. 2012, s. 12-13. ISSN 0862-6545
- MACHKOVÁ, H., 2009. *Mezinárodní marketing: 3., aktualizované a přepracované vydání.* Vyd. 3. Praha: Grada, 196 s. ISBN 78-80-247-2986-2
- PROCHÁZKA, D., 2011. *Nebojte se počítače: pro Windows 7 a Office 2010.* Vyd. 3. Praha: Grada, 126 s. ISBN 987-80-247-3717-1
- ROGERS, V. 2011. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele, žáky i studenty.* Vyd. 1. Praha: Portál, 104 s. ISBN 78-80-7367-984-2
- VÁGNEROVÁ, M., 2005. *Vývojová psychologie I.: Dětství a dospívání.* Vyd. 1. Praha: Karolinum, s. 419. ISBN 80-246-0956-8
- VÁGNEROVÁ, K. a kol., 2011. *Minimalizace šikany: Praktické rady pro rodiče.* Vyd. 2. Praha: Portál, 152 s. ISBN 978-80-7367-912-5
- VAŠUTOVÁ, M. a kol., 2010. *Proměny šikany ve světě nových médií.* Vyd. 1. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 226 s. ISBN 978-80-7368-858-5
- VYSEKALOVÁ, J. a kol., 2012. *Psychologie reklamy: 4., rozšířené a aktualizované vydání.* 4.vyd. Praha: Grada, 2012, 226 s. ISBN 978-80-2474-005-8

- Úplné znění zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Vyd. 2. Praha: Armex, 2011, 172 s. ISBN 978-80-87451-03-8

*Internetové zdroje:*

- DOČEKAL, D. Sociální sítě si podmanily svět: Fakta a čísla hlavně o Evropě. In: *JustIT.cz* [online]. 10. 12. 2011 [cit. 2012-06-19]. Dostupné z: <http://www.justit.cz/wordpress/2011/12/10/socialni-site-si-podmanily-svet-fakta-a-cisla-hlavne-o-evrope/>.
- Facebook - Facebook.com. In: *Facebook.com* [online]. © 2012 [cit. 2012-06-20]. Dostupné z: <http://www.facebookonline.cz/>
- HANDL, J. Sociální sítě, to není jenom Facebook. In: *Lupa.cz: První server o českém internetu* [online]. 31. 3. 2009 [cit. 2012-07-25]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/socialni-site-to-neni-jenom-facebook/>
- Historie Facebooku. In: *Facebook.com* [online]. © 2012 [cit. 2012-06-20]. Dostupné z: <http://www.facebookonline.cz/historie-facebooku>
- Internet bude pro děti ještě bezpečnější. In: *Europa: Press releases RAPID* [online]. 27. 2. 2008 [cit. 2012-07-25]. Dostupné z: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/08/310&format=HTML&aged=0&language=CS&guiLanguage=en>
- JURKOVÁ, K. Metodika k prevenci a řešení kyberšikany. In: *Kyberšikana* [online]. Brno, 2010 [cit. 2012-06-10]. Dostupné z: <https://docs.google.com/viewer?url=http://www.poradenskecentrum.cz/dokumenty/kybersikana.doc>.
- KOPECKÝ, K. Co je kyberšikana. In: *E-bezpeci* [online]. 2009 [cit. 2012-06-19]. Dostupné z: <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/14/39/lang,czech/>.
- KOPECKÝ, K. Internet a kyberšikana. In: *E-bezpeci* [online]. 2008 [cit. 2012-06-20]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kyberikana/36-36>.
- KOPECKÝ K. a kol., Nebezpečí internetové komunikace III. In: *E-bezpeci* [online]. 2012 [cit. 2012-06-22]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz>

bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/cat\_view/27-vyzkumne-zpravy nebezpečí  
internetové komunikace 3.

- KOPECKÝ, K., KREJČÍ, V. 2010. *Rizika virtuální komunikace: příručka pro učitele a rodiče* [online]. Olomouc: NET UNIVERSITY, [cit. 2012-06-14]. 34 s. ISBN 978-80-254-7866-0. Dostupné z: <http://www.enebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd?download=10%3Abrozura/>.
- KRČMÁŘOVÁ, B., 2010. *Děti a jejich problémy* [online]. Praha: Sdružení Linka bezpečí, [cit. 2012-06-12]. ISBN 978-80-254-6840-1. Dostupné z: [www.kraj-jihocesky.cz/file.php?par%5Bid\\_r%5D=52190...0](http://www.kraj-jihocesky.cz/file.php?par%5Bid_r%5D=52190...0)
- KREJČÍ. *Kyberšikana: Kybernetická šikana* [online]. 2010. vyd. Olomouc: NET UNIVERSITY, 2010 [cit. 2012-06-14]. ISBN 978-80-254-7791-5. Dostupné z: <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd>.
- KUNETKA, P. Internet: Netiketa. In: *Lupa.cz: První server o českém internetu* [online]. 2005 [cit. 2012-06-15]. Dostupné z: [http://archiv.neviditelnypes.zpravy.cz/clanky/2005/04/42624\\_0\\_0\\_0.html](http://archiv.neviditelnypes.zpravy.cz/clanky/2005/04/42624_0_0_0.html)
- LENHART. Cyberbullying and Online Teens: Pew Internet Project report. In: *Pewinternet* [online]. 2007 [cit. 2012-05-19]. Dostupné z: <http://www.pewinternet.org/Reports/2007/Cyberbullying.aspx>.
- NOVÁKOVÁ, M. Nová média: Případová studie Facebook. In: *Internetový politologický časopis e-Polis* [online]. 3. 6. 2009. [cit. 2012-02-21]. Dostupné z: <http://www.e-polis.cz/nezarazene-clanky/380-nova-media-pripadova-studie-facebook.html>
- Riziko používá sociální síť Facebook. In: *E-bezpeci* [online]. © 2012 [cit. 2012-06-15]. Dostupné z: [http://www.e-bezpeci.cz/index.php/component/docman/doc\\_download/41-rizika-pouivani-socialni-sit-facebook](http://www.e-bezpeci.cz/index.php/component/docman/doc_download/41-rizika-pouivani-socialni-sit-facebook).
- SATRAPA, P. Netiketa. In: *Lupa.cz: První server o českém internetu* [online]. 2005 [cit. 2012-07-1]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/netiketa/>.



- ŠTENCOVÁ, S. Nebezpečné komunikační praktiky. In: *Střední průmyslová škola Chrudim* [online]. 2008 [cit. 2012-06-25]. Dostupné z: <http://www.sspst.chrudim.cz/index.php?nid=3471&lid=CS&oid=1204977>.
- SMETANOVÁ, Jana. Kyberšikana. In: *Klíč ke vzdělání* [online]. 2011 [cit. 2012-05-20]. Dostupné z: <http://www.klickevzdelani.cz/Managementškol/Sborovna/Dalšíúskalípedagog/a/tabid/153/articleType/ArticleView/articleId/311/Kybersikana.aspx>.
- WEINER, J. 2001. Past President, American Academy of Child and Adolescent Psychiatry Congressional Children's Caucus Briefing on Bullying. In: *Aacap* [online]. [cit. 2012-06-13]. Dostupné z: <http://www.aacap.org/galleries/LegislativeAction/Bullying601.PDF>.
- WILLARD, N. Educator's Guide to Cyberbullying: Center for Safe and Responsible Use of the Internet. In: *Cyberbully* [online]. 2007 [cit. 2012-06-13]. Dostupné z: <http://www.cyberbully.org/cyberbully/docs/cbcteducator.pdf>.

## **8. Seznam použitých zkratk**

Apod. - a podobně

atd. – a tak dále

č. - číslo

ČSFR - Česká a Slovenská Federativní Republika

ICT - Information and Communication Technology

kol. – kolektiv

MŠMT - Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

např. - například

SMS - Short message service

TCP/IP - Transmission Control Protocol / Internet Protocol

tj. – to jest

USA - United States of America

## **9. Klíčová slova**

Kyberprostor

Internet

Netiketa

Virtuální sociální síť

Facebook

Kyberšikana

## **10. PŘÍLOHY**

**Příloha č. 1- Dotazník**

**Příloha č. 2- Internetové desatero pro školáky**

**Příloha č. 3- Listina dětských práv na internetu**

**Příloha č. 4- Nikdy nevíš**

**Příloha č. 5- E-Bezpečí**

**Příloha č. 6- Seznam se bezpečně**

**Příloha č. 7- Safer Internet**

**Příloha č. 8- E-Nebezpečí pro učitele**

**Příloha č. 9- Červené tlačítko**

## **Příloha č. 1**

Dobrý den,

jmenuji se Zuzana Lepičová a jsem studentkou Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

Provádím výzkum na téma: „Negativa virtuálních sociálních sítí“ a touto cestou se na Vás obracím s žádostí o vyplnění tohoto dotazníku. Tento dotazník je zcela anonymní a poslouží výhradně ke zpracování mé bakalářské práce. Odpovědi prosím zakroužkujte nebo vpisujte do kolonek, které jsou pro to určené. Děkuji Vám za ochotu a Váš čas, který jste věnoval/a vyplňováním tohoto dotazníku.

1. Pohlaví

Věk: \_\_\_\_\_

- a) Muž
- b) Žena

2. Používáte internet?

- a) Ano
- b) Ne (pokud je vaše odpověď ne, dále již dotazník vyplňovat nemusíte)

3. Internet můžete využívat prostřednictvím: (Zakroužkovat můžete i více možností.)

- a) Počítače, který je umístěn ve Vašem vlastním pokoji.
- b) Počítače, který je umístěn u Vás doma, ale nikoliv ve Vašem vlastním pokoji.
- c) Počítače, který mohu využívat pouze mimo domov (škola, kamarádi, ...).
- d) Mobilního telefonu, či jiných přenosných zařízení.

4. Které z těchto služeb využíváte? (Zakroužkovat můžete i více odpovědí).

- a) Facebook
- b) ICQ, Quick
- c) Skype
- d) Seznamovací a zájmová fóra
- e) Žádnou

5. Kolik hodin denně během školního týdne (pondělí-pátek) trávíte na sociálních sítích (Facebook, chaty- Xchat, Lidé, ..., Skype, ...)?

---

6. Kolik hodin denně během víkendu (sobota- neděle) trávíte na sociálních sítích (Facebook, chaty- Xchat, Lidé, ..., Skype, ...)?

---

7. Jaké „přátelé“ si přidáváte na sociální síť (Facebook, ICQ, Skype, chat, ...)? Zakroužkujte, prosím, jednu možnost.

- a) Pouze ty, co znám
- b) Lidi, se kterými jsem se alespoň jednou viděl/a
- c) Přátelé přátel, i když jsem se s nimi neviděl/a
- d) Do přátel si přidávám i osoby, které neznám

8. Důvody, proč si přidávám neznámé „přátelé“ (pokud není Vaše odpověď u otázky č. 7 d), tuto otázku, prosím, přeskočte). Zakroužkujte, prosím, jednu možnost.

- a) Rád/a se seznamuji s novými lidmi
  - b) Žádají mě o přátelství, tak proč bych si je neměla přidat
  - c) Chci mít co nejvíce přátel
  - d) Jiný důvod (napiš, prosím, jaký)
- 

9. Může být internet podle Vás nebezpečný?

- a) Ano
- b) Ne

10. Váš věk na sociálních sítích je (týká se to pouze uživatelů Facebooku).
- a) podle pravdy
  - b) smyšlený
    - a. Udal/a jste záměrně vyšší věk, než je můj skutečný věk
    - b. Udal/a jste záměrně nižší věk, než je můj skutečný věk
11. Zveřejňujete své fotografie na internetu?
- a) Ano
  - b) Ne
12. Je podle Vás zveřejňování fotek, fotoalb, ... nebezpečné?
- a) Ano
  - b) Ne
  - c) Nevím
13. Kontakty, které máte zveřejněné, jsou:
- a) Telefonní číslo
  - b) Adresa
  - c) ICQ, Skype
  - d) E-mailová adresa
  - e) Jméno, příjmení
14. Zveřejňujete fotografie, které byly pořízeny u Vás doma?
- a) Ano
  - b) Ne
15. Zveřejňujete fotografie členů Vaší rodiny na sociálních sítích bez jejich svolení?
- a) Ano
  - b) Ne
  - c) Nevím
16. Je podle Vás zveřejňování osobních dat (telefonní číslo, bydliště, e-mailová adresa, ...) nebezpečné?
- a) Ano
  - b) Ne
  - c) Nevím
17. Setkal/a jste se osobně s někým, koho jste poznal/a na internetu?
- a) Ano
  - b) Ne

18. Řekl/a jste někomu, že jdete na schůzku s někým, koho znáte jenom z internetu?  
(pokud byla Vaše odpověď u otázky č. 17 (Ne), tuto otázku, prosím, přeskočte.

a) Ano

b) Ne

19. Ublížil/a jste někdy (zesměšňováním, šikanováním, vydíráním, vyhrožováním, pomlouváním) prostřednictvím sociální sítě (facebook, chat, ICQ) někomu?

a) Ano

b) Ne

20. Setkal/a jste se s kyberšikanou? (zesměšňováním, šikanováním, vydíráním, vyhrožováním prostřednictvím internetu, mobilního telefonu, ...)?

a) Osobně

b) U kamaráda

c) Ne

a) Pokud jste se setkal/a s kyberšikanou, bylo to prostřednictvím:

---

---

---

a) Pokud ano, s čím?

---

---

---

b) Kde byste hledal/a pomoc v případě, že jste byl/a obětí cyber šikany?

---

---

---



21. Máte s rodiči stanovena pravidla pro používání internetu (např.: zákaz uvádění osobních údajů, možnost navštěvovat internet pouze v určitou dobu, zákaz navštěvování určitých stránek,...)?

a) Ano

b) Ne

## Příloha č. 2

# INTERNETOVÉ DESÁTERO PRO ŠKOLÁKY:



1. Nezapomeň: opatrný internetový surfař je inteligentní surfař.
2. Nedávej nikomu adresu ani telefon! Nevíš, kdo se skrývá za obrazovkou!
3. Neposílej nikomu po internetu svou fotografii, nesděluj svůj věk!
4. Udržuj heslo své internetové schránky v tajnosti, nesděluj ho ani kamarádovi!
5. Nikdy neodpovídej na neslušné, hrubé nebo vulgární e-maily!
6. Nedomlouvej si schůzku po internetu, aniž bys o tom řekl alespoň jednomu s rodičů!
7. Pokud tě nějaký obrázek či e-mail šokuje, okamžitě opusť webovou stránku!
8. Svěř se dospělému, pokud tě na internetu něco vyděsí nebo přivede do rozpaků!
9. Nedej šanci virům. Neotvírej přílohu zprávy, jež přišla z neznámé adresy!
10. Nevěř každé informaci, kterou na internetu získáš!



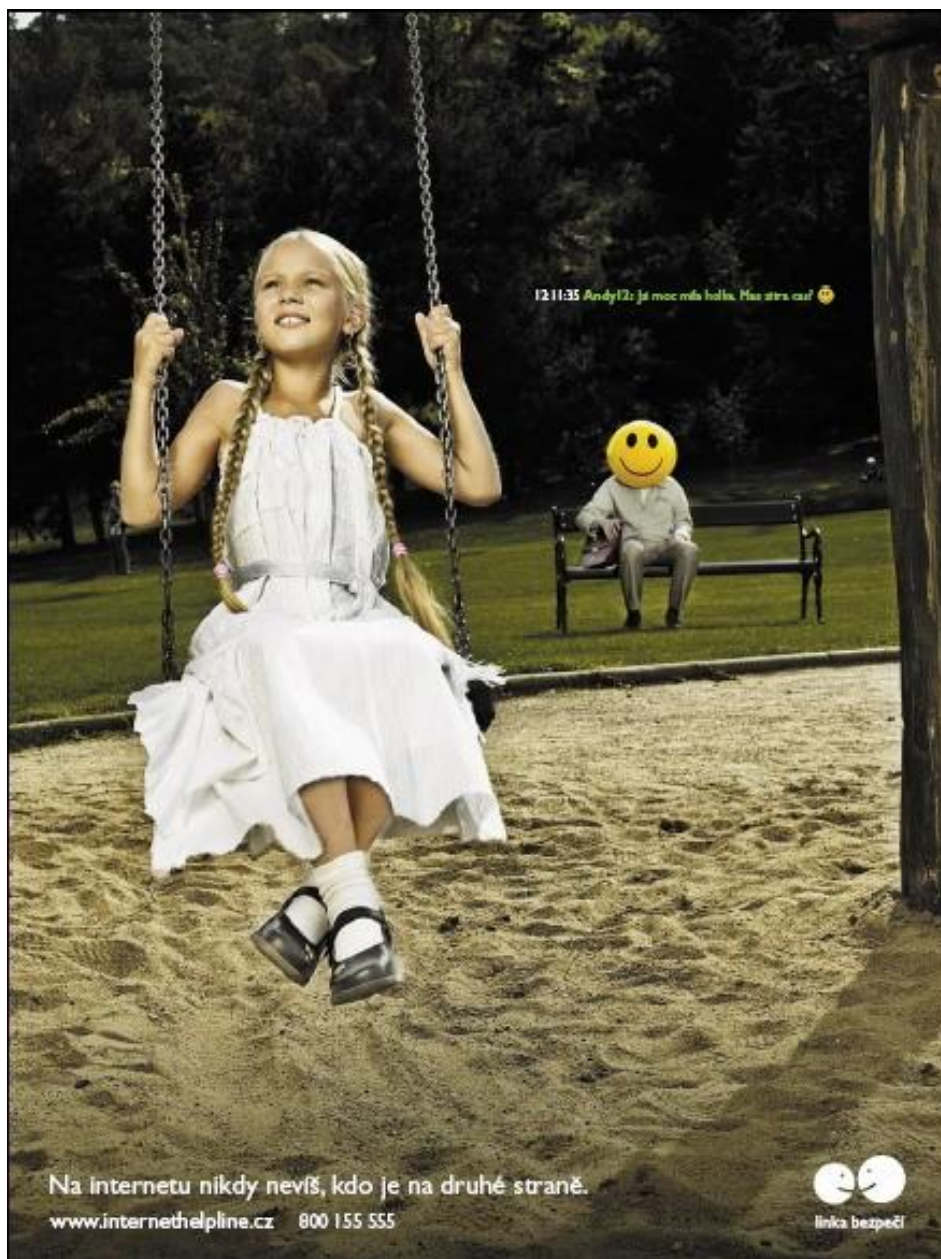
**Zdroj:** [www.knihovna-se.cz/desatero.rtf](http://www.knihovna-se.cz/desatero.rtf)

### **Příloha č. 3**

1. Mám právo bádát, učit se a užívat si na internetu všechny dobré věci pro děti
2. Mám právo uchovávat veškerou informaci o sobě v tajnosti
3. Mám právo, aby mne nikdo neobtěžoval a netrápil
4. Mám právo ignorovat e-maily a zprávy od lidí, které neznám nebo kterým nevěřím
5. Mám právo nevyplňovat na internetu žádné formuláře a neodpovídat na otázky.
6. Mám právo vždy požádat rodiče nebo vychovatele pomoc.
7. Mám právo nahlásit každého, kdo se podle mého názoru chová divně nebo dává divné otázky.
8. Mám právo necítit se provinile, když se na obrazovce počítače objeví odporné věci.
9. Mám právo necítit se provinile, když se na obrazovce počítače objeví odporné věci.
10. Mám právo, aby mi lidé na internetu prokazovali respekt.
11. Na internetu mám právo cítit se bezpečně a být.

**Zdroj:** [www.nebudobet.cz](http://www.nebudobet.cz)

Příloha č. 4



Zdroj: [www.ebezpeci.cz](http://www.ebezpeci.cz)

## Příloha č. 5

Home | Tiskové zprávy | Kontakt | Facebook

Zadej klíčové slovo

Home | **Vzdělávání** | O projektu | Věda a výzkum | Témata | Rodičům, učitelům a žákům | Poradna | Ke stažení | Kontakt

### KYBERŠIKANA

■ forma psychické šikany, která využívá informačních a komunikačních technologií

- Kybergrooming
- Stalking a kyberstalking
- Sexting
- Rizika sociálních sítí
- Sociotechnika
- Další rizikové jevy

Zdroj: [www.ebezpeci.cz](http://www.ebezpeci.cz)

Příloha č. 6



Zdroj: [www.seznamsebezpecne.cz](http://www.seznamsebezpecne.cz)

## Příloha č. 7

The screenshot shows the homepage of saferinternet.cz. At the top, there are navigation links: [horka-linka.cz](#), [bezpecne-online.cz](#), and [pomoconline.cz](#). The main header features the **safer internet.cz** logo and the slogan **...pro bezpečnější internet**. To the right, there is a login section with fields for 'jméno' and a password field, and a search bar with a 'Hledat' button. Below the header is a navigation menu with items: Novinky, Aktivity, ICM, O nás, Ke stažení, Média, Akademie, and Nabídka pro školy. The main content area is divided into three columns. The left column has a 'Bezpečně-online' section with buttons for 'PRO DĚTI' and 'PRO RODIČE', and a warning icon with the text 'OHLAŠTE NEZÁKONNÝ OBSAH'. The middle column features a 'YouTube safer internet.cz' logo and the text 'Jsme na Youtube. Nejnovější videa naleznete zde.' The right column features the 'SENÁT PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY' logo and the text 'Konference v Senátu: "Online kriminalita – prevence a legislativa"'. Below these are three promotional cards: 'Otestujte si zábavnou a hravou formou své možnosti', 'Jste si jisti, že jste si své možnosti otestovali?', and 'Hledat'.

**Zdroj:** [www.saferinternet.cz](http://www.saferinternet.cz)

## Příloha č. 8

The screenshot displays the homepage of the website 'E-NEBEZPEČÍ PRO UČITELE'. At the top, a red banner features the title 'E-NEBEZPEČÍ PRO UČITELE' and a word cloud with terms like 'twitter', 'e-bezpeci', 'kyberstalking', 'kybergrooming', 'facebook', 'sexting', 'sociální inženýrství', 'sociální sítě', and 'libimseti'. Below the banner is a black navigation bar with links: 'NOVINKY', 'INFORMACE O PROJEKTU', 'VZDĚLÁVÁNÍ ZDARMA', 'RIZIKOVÁ KOMUNIKACE', 'KE STAŽENÍ', and 'KONTAKTY'.

The main content area features a large image of white cubes with smiley faces. To the right of the image is the text:  
**E-NEBEZPEČÍ PRO UČITELE**  
Projekt je zaměřen na vzdělávací aktivity pro učitele všech typů škol, kteří potřebují získat nové znalosti a dovednosti v oblasti rizikového chování spojeného s využíváním informačních a komunikačních technologií – zejména internetu a mobilních telefonů.  
Projekt nabízí všem pedagogům základních a středních škol působících na území Olomouckého kraje vynikající jednodenní certifikovaný prezenční kurz s následným e-learningovým vzděláváním realizovaným v systému LMS Unifor. Veškeré vzdělávací aktivity (včetně studijních materiálů) jsou zcela zdarma. Nabídka platí do naplnění kurzu účastníky (celkem 280 účastníků).  
Detaily o kurzu jsou k dispozici [zde](#).

Below the main content are six colored buttons with icons and text:  
1. Green button: 'REGISTRACE DO KURZU' with a woman's face icon.  
2. Orange button: 'RIZIKOVÁ VIRTUÁLNÍ KOMUNIKACE' with a computer monitor icon.  
3. Blue button: 'KALENÁŘ VZDĚLÁVACÍCH AKČÍ' with a calendar icon.  
4. Blue button: 'VSTUP DO E-LEARNINGU' with a person at a computer icon.  
5. Red button: 'FOTOGALERIE Z PREZENČNÍCH AKČÍ' with a person's face icon.  
6. Grey button: 'TISKOVINY KE STAŽENÍ' with a document icon.

A small URL 'http://www.e-nebezpeci.cz/index.php' is visible in the bottom left corner.

Zdroj: [www.e-nebezpeci.cz/index.php](http://www.e-nebezpeci.cz/index.php)



## Příloha č. 9



### ČERVENÉ TLAČÍTKO



CO JE TO ČERVENÉ TLAČÍTKO

STÁHNI ČERVENÉ TLAČÍTKO

CO JE HORKÁ LINKA

JAK FUNGUJE ČERVENÉ TLAČÍTKO

PARTNEŘI PROJEKTU

#### Co je to Červené tlačítko

Červené tlačítko je softwarový nástroj pro hlášení nelegálního obsahu na Internetu. Mezi takový obsah patří zejména obrazový materiál se zneužívanými dětmi (dětská pornografie), dětská prostituce, pedofilie, obchod s dětmi, věkově nepřiměřený obsah, rasismus, xenofobie, šíření drog, sebepoškození, výzvy k násilí a nenávisti.

Cílem Červeného tlačítka je zjednodušit proces hlášení nelegálního obsahu



Horké linky, jedná se o alternativu hlášení pomocí formuláře.

**Pomozte nám vytvářet bezpečnější Internet, nainstalujte si Červené tlačítko!**

**Jediným stisknutím oznámte nelegální obsah.**



**Zdroj:** <http://cervene-tlacitko.saferinternet.cz/index.asp>